

Minna Juhala

VELKAJÄRJESTELYLAIN MUUTOKSEN VAIKUTUS
ELINKEINOTOIMINNAN VELKOJEN JÄRJESTELYYN

Liiketalouden koulutusohjelma
2015

VELKAJÄRJESTELYLAIN MUUTOKSEN VAIKUTUS ELINKEINOTOIMINNAN VELKOJEN JÄRJESTELYYN

Juhala, Minna
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Liiketalouden koulutusohjelma
Lokakuu 2015
Ohjaaja: Lehtonen, Suvi
Sivumäärä: 73
Liitteitä: -

Asiasanat: yksityishenkilön velkajärjestely, elinkeinonharjoittajat, maksukyvyttömyys

---

Opinnäytetyön aiheena oli selvittää miten vuoden 2015 alussa voimaan tullut velkajärjestelylain muutos vaikuttaa elinkeinonharjoittajien elinkeinotoiminnan velkojen järjestelyyn. Velkajärjestelyn uudistamisen myötä yksityisille elinkeinonharjoittajille tuli mahdolliseksi hakea yksityishenkilön velkajärjestelyä yksityistalouden velkojen lisäksi myös elinkeinotoiminnan veloille ja näin mahdollistetaan elinkeinonharjoittajien taloudellisen kokonaistilanteen korjaaminen velkajärjestelyssä. Työssä selvitettiin millaiset mahdollisuudet elinkeinonharjoittajalla on saada elinkeinotoiminnan velat velkajärjestelyn piiriin, kuvattiin velkajärjestelyn keskeisimmät eroavaisuudet yrityssaneerauksesta ja selvitettiin elinkeinonharjoittajan mahdollisuuksia jatkaa yritystoimintaa velkajärjestelyn jälkeen.

Tutkimusmenetelmänä käytettiin kvalitatiivista eli laadullista menetelmää. Työssä käytettiin lähteinä lainsäädäntöä, lainvalmistelutöitä, alan kirjallisuutta ja muuta kirjallista materiaalia.

Työssä kuvattiin elinkeinotoiminnan velkojen järjestelyä yksityishenkilön velkajärjestelyssä rahoittajan näkökulmasta mahdollisimman kattavasti. Yksityishenkilön velkajärjestely ja yrityssaneeraus ovat vaihtoehtoisia tapoja elinkeinotoiminnan velkojen järjestelyyn, työssä selvitettiin tapojen keskeisimmät eroavaisuudet. Työssä kuvattiin kannattavuutta elinkeinotoiminnan edellytyksenä ja selvitettiin miten elinkeinotoiminnan kannattavuutta ja velallisen maksukykyä arvioidaan elinkeinotoiminnan velkoja järjesteltäessä.

THE EFFECT OF CHANGES IN LOAN ARRANGEMENT LEGISLATION TO LOAN ARRANGEMENTS IN SOLE PROPRIETORSHIP

Juhala, Minna
Satakunta University of Applied Sciences
Degree Programme in Business Administration
October 2015
Supervisor: Lehtonen, Suvi
Number of pages: 73
Appendices:

Keywords: loan arrangement of a private person, sole traders, insolvency

---

The topic of this thesis was to find out how the changes in loan arrangement law that came into effect in the beginning of 2015 affect loan arrangements of sole traders in their industrial and commercial activity. As loan arrangement laws were renewed, sole traders could apply for a loan arrangement of a private person regarding business debts. This way, the overall economic situation of sole traders in loan arrangements can be improved. The thesis aimed at finding out about the possibilities of a sole trader to take part in loan arrangements, describing the key differences to reorganization and finding out about the possibilities of a sole trader to continue the business after the loan arrangement.

The qualitative method was used in the thesis. Legislation, law drafting work, literature of the field and other written material was used in the thesis.

The thesis described loan arrangements from the financier's point of view as extensively as possible. A private person's loan arrangements and reorganization are alternative ways to organize debts, and this thesis aimed at finding out their key differences. Profitability as a prerequisite of industrial and commercial activity was dealt with and the ways in which the profitability of a business and debtor's solvency are estimated when organizing debts.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	7
1.1	Opinnäytetyön taustaa	8
1.2	Opinnäytetyön tavoitteet	8
1.3	Teoreettinen viitekehys ja käytetyt menetelmät	9
1.4	Aineiston kerääminen ja tutkimuksen rakenne	11
1.5	Keskeisiä käsitteitä	12
2	MAKSUKYVYTTÖMYYS	13
2.1	Maksuvaikeudet ja rahoituskriisi	13
2.2	Julkiset talous- ja velkaneuvontapalvelut	14
2.3	Maksukyvyttömyys ja velkajärjestely	16
2.4	Maksukyvyttömyys ja velkajärjestelyn edellytysten puuttuminen	19
3	VELKAJÄRJESTELYN JA YRITYSSANEERAUKSEN KESKEISIMMÄT EROT.....	20
4	YKSITYISHENKILÖN VELKAJÄRJESTELY	23
4.1	Velkajärjestelylain taustaa	23
4.2	Yksityistalouden ja/tai elinkeinotoiminnan velkojen järjestely	26
5	VELKAJÄRJESTELYN EDELLYTYKSET JA ESTEET.....	27
5.1	Velkajärjestelyn edellytykset	27
5.2	Elinkeinotoiminnan velkojen järjestelyä koskevat lisäedellytykset.....	28
5.3	Velkajärjestelyn esteet.....	30
6	VELKOJEN JÄRJESTELY	36
6.1	Elinkeinotoiminnan velkojen järjestely	36
6.2	Velkajärjestelyn keinot	37
6.3	Velkajärjestelyn merkitys velkojalle	37
6.4	Velkajärjestelyn suhde konkurssiin.....	38
7	VELKAJÄRJESTELYN VAIHEET.....	38
7.1	Velkajärjestelyn hakeminen.....	38
7.2	Velkajärjestelyn vireilletulo.....	39
7.3	Velkajärjestelyn hakemisen ja alkamisen oikeusvaikutukset	40
7.4	Maksuohjelman laatiminen ja sisältö	42
7.4.1	Maksuohjelma tavallisten velkojen osalta.....	45
7.4.2	Maksuohjelma vakuusvelkojen osalta.....	46
7.5	Velkojen kuuleminen	46
7.6	Maksuohjelman vahvistaminen	47

7.7	Vahvistettu maksuohjelma	48
7.8	Lisäsuoritusjärjestelmä	50
7.9	Lisävelkaantuminen velkajärjestelyn aikana	51
7.10	Maksuvaikeudet maksuohjelman aikana	52
8	KANNATTAVUUS ELINKEINOTOIMINNAN EDELLYTYKSENÄ	53
9	KANNATTAVUUSARVIOINTI JA MAKSUVARAEDELLYTYS	57
9.1	Talousavun ensi arvio elinkeinotoiminnasta ja sen kannattavuudesta	57
9.2	Asiantuntijaselvitys	58
9.3	Elinkeinonharjoittajan maksuvara.....	58
9.4	Maksuvaralaskelma	60
10	ELINKEINONHARJOITTAJIEN VELKAJÄRJESTELYJEN NYKYTILANNE JA HAASTEET.....	63
11	JOHTOPÄÄTÖKSET JA YHTEENVETO	65
12	LOPPUTULOKSEN ARVIOINTI	70
	LÄHTEET	71

LYHENNELUETTELO

VJL	laki yksityishenkilön velkajärjestelystä 25.1.1993/57
VJA	asetus yksityishenkilön velkajärjestelystä 25.1.1993/58
HE	hallituksen esitys eduskunnalle
KKO	korkein oikeus
HO	hovioikeus
OM	oikeusministeriö
YSL	laki yrityksen saneerauksesta 25.1.1993/47

1 JOHDANTO

Viime vuosien yleisen haastavan taloudellisen tilanteen myötä maksuvaikeuksiin ajautuneiden yritysten ja yksityisten henkilöiden määrä on kasvanut. Suomen Yrittäjien, Finnvera Oyj:n sekä Työ- ja elinkeinoministeriön kevään 2015 pk-yritysbarometrin mukaan joka viides pk-yritys raportoi vaikeuksista hoitaa maksujaan kolmen edellisen kuukauden aikana. Maksuvaikeuksista kärsineiden yritysten määrä on pysynyt yli neljän vuoden ajan 14–20 prosentissa. (Pk-yritysbarometri kevät 2015.) Moni yksityinen elinkeinonharjoittaja on ajautunut taloudellisiin vaikeuksiin ja osa heistä on voinut olla tilanteessa, jossa maksuvaikeudet ovat käyneet ylittämättömiksi ja sinänsä kannattava yritystoiminta on jouduttu lopettamaan, jotta elinkeinonharjoittajan velat on voitu järjestellä. Laki yksityishenkilön velkajärjestelystä (myöhemmin velkajärjestelylaki) muuttui vuoden 2015 alusta ja yksityiset elinkeinon- ja ammatinharjoittajat voivat hakea yksityishenkilön velkajärjestelyä yksityistalouden velkojen lisäksi nyt myös elinkeinotoiminnan veloille. Velkajärjestelyn uudistamisen taustalla on ollut ajatus toisen mahdollisuuden antamisesta rehellisesti toimineille pienyrityksille, joiden elinkeinotoiminta on jatkamiskelpoista ja kannustaa velallisia työttömyyden sijasta yrittäjyyteen (HE 83/2014, 27).

Yksityinen elinkeinonharjoittaja voi lakimuutoksen jälkeen toiminnan laajuudesta ja tervehdyttämiseen tarvittavista keinoista riippuen hakeutua joko yrityssaneeraukseen tai velkajärjestelyyn. Ennen lakimuutosta elinkeinonharjoittajan piti lopettaa yritystoimintansa velkajärjestelyyn päästäkseen tai hakea yrityssaneerausta. Velkajärjestelyssä maksukyvyttömän yksityishenkilön taloudellinen tilanne pyritään saattamaan hallintaan järjestelemällä velat, jotka ylittävät velallisen maksukyvyn. Velkajärjestelyssä velallinen käyttää vahvistetun maksuohjelman ajan velkojensa maksuun muun kuin perusturvaan kuuluvan omaisuutensa ja kaiken tulon, jota velallinen ei tarvitse välttämättömiin elinkustannuksiinsa. Yrityssaneerausmenettelyssä voidaan tervehdyttää taloudellisiin vaikeuksiin joutuneen velallisen jatkamiskelpoinen yritystoiminta ja turvata sen toimintaedellytykset yritystoiminnan jatkamiseksi. Yrityssaneeraus on kuitenkin usein liian kallis ja raskas menettely pienimuotoisen elinkeinotoiminnan järjestelemiseksi.

Opinnäytetyön aihealue liittyy rahoitukseen ja yritys juridiikkaan. Opinnäytetyön ongelmana on ollut selvittää miten vuoden 2015 alusta voimaan tullut velkajärjestelylain uudistaminen vaikuttaa elinkeinon- ja ammatinharjoittajien elinkeinotoiminnan velkojen järjestelyyn.

1.1 Opinnäytetyön taustaa

Työskentelen Finnverassa asiakasvastaavana. Ajoittain tapaan elinkeinonharjoittajia, joilla on vaikeuksia selvittää taloudellisista velvoitteistaan. Velkajärjestelylain muutoksen myötä heräsi kiinnostus perehtyä yksityishenkilön velkajärjestelyyn tarkemmin, jotta myös tämä vaihtoehto voidaan paremmin huomioida elinkeinonharjoittajan maksukyvyttömyystilanteessa.

Finnvera Oyj on Suomen valtion omistama erityisrahoituslaitos, joka täydentää rahoitusmarkkinoita ja edistää toiminnallaan yritystoiminnan, alueiden ja viennin kehitystä, se on myös Suomen virallinen vientitakuulaitos. Finnveran rahoituksen tarjonta painottuu yritystoiminnan alkuun, kasvuun ja kansainvälistymiseen sekä viennin riskeiltä suojautumiseen. Olennainen osa Finnveran toimintaa on hallittu riskinotto ja valtion tappiokorvauksella katetaan osittain sen pk-rahoituksessa syntyviä tappioita. Finnvera jakaa muiden rahoittajien kanssa rahoitukseen sisältyvää riskiä ja se on viime vuosina lisännyt riskinottoaan kotimaan toimintojen ja vientikaupan rahoituksesta. Finnvera on riskirahoittaja ja viime vuosin yleinen taloudellinen epävarmuus näkyy monen sen asiakasyrityksen heikkona taloudellisena tilanteena ja Finnveran vastuukannat sekä niiden riskitasot ovat nousseet merkittävästi. (Finnveran www-sivut 2015.)

1.2 Opinnäytetyön tavoitteet

Uudistetun velkajärjestelylain myötä yksityisten elinkeinon- ja ammatinharjoittajien pääsyä velkajärjestelyyn on parannettu ja mahdollistettu yksityistalouden velkojen lisäksi elinkeinotoiminnan velkojen saaminen mukaan velkajärjestelyn piiriin. Opin-

näytetyön tavoitteena on selvittää miten velkajärjestelylain vuoden alusta voimaan tullut muutos vaikuttaa elinkeinon- ja ammatinharjoittajien elinkeinotoimintaan liittyvien velkojen käsittelyyn velkajärjestelytapauksissa. Työssä pyritään selvittämään minkälaisia käytännön ongelmakohtia on elinkeinotoiminnan velkojen saamisessa velkajärjestelyn piiriin ja yrittäjän mahdollisuuksia jatkaa yritystoimintaa velkajärjestelystä huolimatta. Työssä vertaillaan elinkeinonharjoittajan velkajärjestelyn ja yrityssaneerauksen eroja.

Opinnäytetyölläni pyritään vastaamaan seuraaviin kysymyksiin:

- Minkälaiset mahdollisuudet elinkeinon- ja ammatinharjoittajilla on saada elinkeinotoiminnan velat velkajärjestelyn piiriin?
- Miten velkajärjestely eroaa yrityssaneerauksesta elinkeinon- ja ammatinharjoittajilla?
- Minkälaiset mahdollisuudet elinkeinonharjoittajalla on jatkaa yritystoimintaa velkajärjestelyn jälkeen?

1.3 Teoreettinen viitekehys ja käytetyt menetelmät

Velkajärjestelylain muuttamisen yhtenä tavoitteena on ollut parantaa ylivelkaantuneiden elinkeinon- ja ammatinharjoittajien pääsyä velkajärjestelyyn ja mahdollistaa velkajärjestelyn avulla elinkeinonharjoittajien taloudellisen kokonaistilanteen korjaaminen. Elinkeinonharjoittajan tilanteesta riippuu, sopiiko velkajärjestely vai yrityssaneeraus paremmin yritystoiminnan velkojen järjestelyyn. Yritystoiminnan velat on mahdollista saada mukaan yksityishenkilön velkajärjestelyyn vain, jos velkajärjestelyn yleisten edellytysten lisäksi yritystoiminnalle määrättyt lisäehdot täyttyvät. Näitä lisäehtoja ovat mm. elinkeinotoiminnan pienimuotoisuus ja kannattavuus.

Työssä tarkastellaan rahoittajan näkökulmasta mitä vaihtoehtoja elinkeinonharjoittajalla on selviytyä maksukyvyttömyystilanteessa elinkeinotoiminnan veloista nyky-lainsäädännön mukaan. Työssä vertaillaan yksityishenkilön velkajärjestelyä ja yrityssaneerausta vaihtoehtoina selviytyä maksukyvyttömyystilanteesta ja elinkeinonharjoittajan mahdollisuutta jatkaa yritystoimintaa velkojen järjestelyn jälkeen.

Kuvio 1. Teoreettinen viitekehys

Opinnäytetyötä käsitellään lainopin eli oikeusdogmatiikan näkökulmasta. Tässä näkökulmasta pyritään selvittämään voimassa olevan lain sisältöä ja tarkoitusta oikeuslähteiden avulla. Lainoppi on oikeusjärjestykseen kuuluvien sääntöjen tutkimusta ja niiden sisällön selvittämiseen tähtävää toimintaa eli tulkittamista. Tiedonhankinnassa käytetään voimassa olevia oikeuslähteitä. (Husa, Mutanen & Pohjolainen 2001, 13.)

Tutkimusmenetelmäksi on valittu kvalitatiivinen eli laadullinen menetelmä. Lähtökohdaksi kvalitatiivisessa tutkimuksessa on todellisen elämän kuvaaminen. Valittua kohdetta pyritään tutkimaan mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa on pyrkimyksenä löytää tosiasioita pikemmin kuin todentaa jo olemassa olevia väittämiä. (Hirsijärvi, Remes & Sajavaara 2009, 161.) Kvalitatiivinen menetelmä soveltuu hyvin opinnäytetyöni tutkimusmenetelmäksi, koska menetelmänä on pidetty mm. kokonaisvaltaista tiedon hankintaa ja yhtenä kvalitatiivisena tutkimustyyppinä on tekstin merkityksen ymmärtäminen, sen tulkinta ja tapaustutkimus. (Hirsijärvi, Remes & Sajavaara 2009, 164, 166.)

1.4 Aineiston kerääminen ja tutkimuksen rakenne

Opinnäytetyössä tutkitaan mikä on ollut lainsäätäjän tarkoitus, kun lakia yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain muuttamisesta on säädetty ja mitä sillä on tavoiteltu. Aineisto koostuu alan kirjallisuudesta, voimassaolevasta lainsäädännöstä, lainvalmistelutöistä, oikeustapauskommenteista, ja muista kirjallisista materiaaleista. Tärkeimpinä lähteinä tutkimuksessa on käytetty uudistettua velkajärjestelylakia ja sen esitöitä. Tuoreimpana tietolähteenä käytetään Kilpailu- ja kuluttajaviraston erikoissuunnittelija Marko Niirasen koulutustilaisuuksia varten laadittua aineistoa Velkajärjestelylain muutos 2015.

Opinnäytetyön kohteena oleva laki on tullut voimaan tämän vuoden alusta ja näin alkuvaiheessa lain voimassaoloa voi olla vaikea saada vastauksia uudistetun lain vaikutuksista. Opinnäytetyön aluksi käydään läpi elinkeinonharjoittajan maksuvaikeuksia, siihen johtaneita syitä ja sitä, mistä elinkeinonharjoittaja voi hakea asiantuntijapua ylivelkaantumistilanteissa. Työssä vertaillaan yksityishenkilön velkajärjestelyn ja yrityssaneerauksen keskeisimpiä eroja ja pyritään selvittämään, minkälaisissa tilanteissa velkajärjestely soveltuu elinkeinonharjoittajalle paremmin kuin yrityssaneeraus. Työstä rajataan pois lain yrityksen saneerauksesta (myöhemmin yrityssaneerauslaki) laajempi tulkinta. Yrityssaneerausta käytetään työssä vertailukohtana yksityishenkilön velkajärjestelylle elinkeinonharjoittajien elinkeinotoiminnan velkojen järjestellessä. Yrityssaneerauslakiin ei tehty muutoksia uudistettaessa yksityishenkilön velkajärjestelylakia. Opinnäytetyössä käydään läpi yksityishenkilön velkajärjestelyn edellytyksiä ja esteitä sekä velkajärjestelyn vaiheita. Lopuksi käydään läpi kannattavan yritystoiminnan edellytyksiä ja pyritään selvittämään miten elinkeinotoiminnan kannattavuutta arvioidaan elinkeinotoiminnan velkoja järjestellessä. Velkajärjestely voidaan myöntää vain, jos elinkeinonharjoittajan elinkeinotoiminta on niin kannattavaa, että yritystoiminnan kulut tulevat jatkossa hoidetuiksi ja velallinen pystyy maksamaan velkojilleen edes osan veloista. Johtopäätökset kerrotaan opinnäytetyön johtopäätökset ja yhteenvedo kappaleessa.

1.5 Keskeisiä käsitteitä

Elinkeinonharjoittajaksi katsotaan velkajärjestelyssä velalliset, jotka velkajärjestelyä hakiessaan harjoittavat elinkeinotoimintaa joko päätoimisesti tai osa-aikaisesti. Elinkeinonharjoittaja määritelmä kattaa yksityiset elinkeinon- ja ammatinharjoittajat sekä muut elinkeinonharjoittajat, jotka eivät harjoita elinkeinotoimintaa yhtiömuodossa, kuten yksityiset liikkeenharjoittajat, maatala-, kala- ja porotalouden harjoittajat sekä velalliset, jotka harjoittavat yritystoimintaa toiminimenä. Elinkeinonharjoittajia koskevia säännöksiä ei sovelleta velalliseen, jolla on y-tunnus eli joka on rekistereissä voimassa, mutta jonka elinkeinotoiminta on tosiasiallisesti päättynyt. (Niiranen 2015, 11, 22.)

Likvidaatiolla tarkoitetaan varallisuuden rahasi muuttamista. Velallisen velkavastuu toteutetaan muuttamalla velallisen varallisuus rahaksi ja tilittämällä kertyneet varat velkojille. (Niemi, M-L 2014, 182.)

Maksukyvyttömyydellä tarkoitetaan velkajärjestelylain 3 §:n mukaisesti sitä, että velallinen on muuten kuin tilapäisesti kykenemätön maksamaan velkojaan niiden erääntyessä. Yleisesti yrityksen maksukyvyttömyys määritellään kyvyttömyydeksi selviytyä velvoitteistaan niiden tullessa maksuun (Laakso, Laitinen & Vento 2010, 17).

Maksuvara on se osa tuloista, joka jää jäljelle, kun velallisen tuloista vähennetään velallisen kohtuulliset menot. Kohtuullisia menoja ovat asumiskustannukset, velkajärjestelynormien mukaiset elinkustannukset ja mahdolliset elatusapumaksut ja muut erikseen huomioitavat menot, kuten päivähoitomaksut tai tavanomaista suuremmat terveydenhoitomenot. Velallisen on käytettävä velkajärjestelyssä velkojen maksamiseen koko maksuvaransa. (VJL 57/1993, 5 §; Kilpailu- ja kuluttajaviraston www-sivut 2015.)

Rehabilitaatiolla tarkoitetaan velallisen maksukyvyn palauttamista. Rehabilitaatiossa velallisen varallisuuspiiriin ei kajota, vaan hänen velkavastuutaan pienennetään hänen maksukykyään vastaavaksi. (Koulu & Lindfors 2010, 15.)

Vakuusvelalla tarkoitetaan sellaista velkajärjestelyn piiriin kuuluvaa velkaa, jonka vakuudeksi velkojalla on kolmansiin nähden tehokas esinevakuusoikeus velalliselle kuuluvaan tai velallisen hallinnassa olevaan omaisuuteen, siltä osin kuin vakuuden arvo velkajärjestelyn alkaessa olisi riittänyt kattamaan velkojan saatavan määrän rahaksimuuttokustannusten ja paremmalla etuoikeudella suoritettavien saatavien vähentämisen jälkeen (VJL 57/1993, 3 §).

Yksityishenkilön velkajärjestely on menettely, jonka avulla pyritään saamaan maksukyvyttömän yksityishenkilön taloudellinen tilanne hallintaan järjestelemällä velat, jotka ylittävät velallisen maksukyvyn. Velkajärjestelyn lähtökohtana on, että velallisen tulee vahvistetun maksuohjelman ajan käyttää velkojen maksuun muu kuin perusturvaan kuuluva omaisuutensa ja kaikki tulo, jota velallinen ei tarvitse välttämättömiin elinkustannuksiinsa. (Linna 2014, 249.)

Yrityssaneeraus on menettely, jolla voidaan tervehdyttää taloudellisiin vaikeuksiin joutuneen velallisen jatkamiskelpoinen yritystoiminta ja turvata sen toimintaedellytykset yritystoiminnan jatkamiseksi. Saneerausmenettelyn kohteena voi olla yksityinen elinkeinonharjoittaja, avoin yhtiö, kommandiittiyhtiö, osakeyhtiö, osuuskunta, asunto-osakeyhtiö tai taloudellista toimintaa harjoittava yhdistys. Elinkeinoharjoittajalla tarkoitetaan laissa yrityksen saneerauksesta myös ammatin taikka maatilatalouden tai kalastuksen harjoittajaa. (YSL 47/1993, 1 §, 2 §.)

2 MAKSUKYVYTTÖMYYS

2.1 Maksuvaikeudet ja rahoituskriisi

Yrityksen maksuvaikeudet voivat johtua monesta eri syystä, usein yrityksen ongelmat alkavat tilapäisillä maksuvaikeuksilla esimerkiksi tilausten määrän vähentyessä. Maksuvaikeuksien syitä voivat olla mm. yrittäjän sairastuminen, suhdanteen heikkeneminen, kilpailutilanteen kiristyminen uuden kilpailijan tullessa markkinoille, mer-

kittävän asiakkaan menettäminen tai ison asiakkaan vaikeudet. Elinkeinonharjoittajalla myös yksityiselämän kriisit esimerkiksi avioero tai lapsen vakava sairastuminen voivat osaltaan vaikuttaa maksuvaikeuksien syntymiseen. Pienellä yrityksellä maksuvaikeuksia aiheuttavat helposti suurimman asiakkaan tilausten väheneminen ja asiakkaiden pitkät maksuajat samalla kuin säännölliset kulut, kuten vuokrat ja eläkemaksut kuitenkin juoksevat (Alavalkama 2015, 35).

Yrityksen tilaa, jossa rahoitustarve ylittää sillä hetkellä käytettävissä olevan rahoituksen, eikä lisärahoitusta saada järjestymään tavanomaisilla toimenpiteillä, kutsutaan rahoituskriisiksi. Tulevan rahoituskriisin yksi varoitusmerkki on yrityksen kyvyttömyys maksaa laskuja ajallaan. Rahoituskriisiä ennakoivia tekijöitä on useita, niitä on mm. yrityksen vähentynyt kilpailukyky, tilausten määrän väheneminen kysynnän pienentyessä, kannattavuuden heikentyminen, tappiollinen liiketoiminta ja toimialan huonot kehitysnäkymät sekä johdon puutteellinen ammattitaito. Yritys voi pyrkiä parantamaan maksukykyään pienentämällä kustannuksia esim. henkilökunnan lomautuksilla, myyntiä lisäämällä tai sopimalla velkojien kanssa maksujärjestelyistä, mutta yrityksen maksuvalmiuden pitää olla riittävän hyvä, jotta sillä on riittävästi aikaa tilanteen korjaamiseen. (Yritys-Suomen www-sivut 2015.)

2.2 Julkiset talous- ja velkaneuvontapalvelut

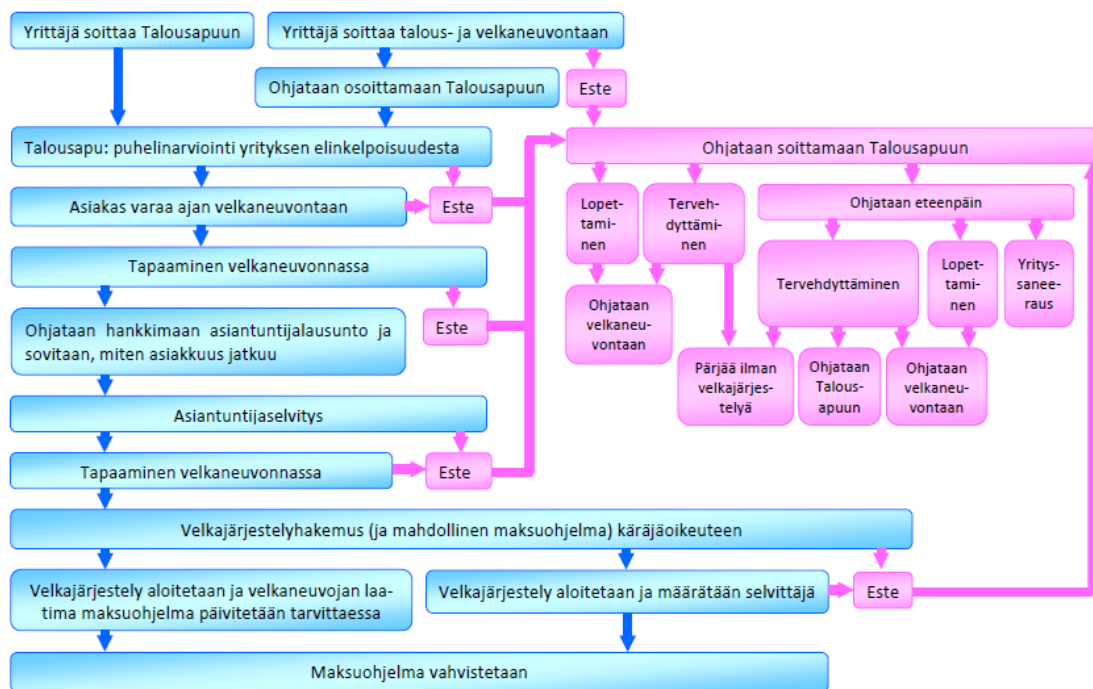
Elinkeinonharjoittajat voivat maksuvaikeuksiin joutuessaan ottaa yhteyttä mm. Talousapu -neuvontapalvelun asiantuntijoihin tai talous- ja velkaneuvonnan asiantuntijoihin apua ja neuvoja saadakseen. Talousapu on Yritys-Suomi palvelujärjestelmän yhteydessä toimiva maksuton puhelinneuvonta ja nettipalvelu yrittäjille. Palvelussa asiantuntijat antavat talous- ja velkaneuvontaa maksuvaikeuksissa oleville yrityksille. Vuosittain noin 2000 maksuvaikeuksista kärsivää pienyrittäjää ottaa talousapu neuvontapalveluun yhteyttä (HE 83/2014, 38). Talousapu-palvelussa voidaan tehdä yrityksen taloudellisen tilanteen kartoitus ja auttaa maksusuunnitelman tekemisessä. Talousapu-palvelusta ohjataan elinkeinonharjoittaja tarvittaessa ottamaan yhteyttä talous- ja velkaneuvontaan velkajärjestelymahdollisuuden selvittämiseksi, siellä ei pääsääntöisesti arvioida elinkeinotoiminnan kannattavuuden lisäksi muita velkajär-

jestelyn yleisiä edellytyksiä tai esteitä. (Talousapu www-sivut 2015, Niiranen 2015, 35.) Talousavun neuvontapalvelun kehityspäällikkö Jari Leskinen kertoo Taloustaito-lehden 6/2015 artikkelissa, että yrittäjät soittavat palveluun usein liian myöhään, vasta siinä vaiheessa kun rahat ja voimavarat ovat lopussa. Hän toivoo, että yrittäjät soittaisivat heti, kun merkkejä vaikeuksista alkaa ilmaantua, tällöin tilanne olisi vielä helpompi korjata. Uutena haasteena Leskinen näkee yrityksille suunnatut pikavipit nyt kun yksityishenkilöille suunnattua pikavippitoimintaa on rajoitettu. (Alavalkama 2015, 35–37.)

Talous- ja velkaneuvonta on lakisääteinen ja asiakkaalle maksuton kunnallinen palvelu, jossa annetaan henkilökohtaista neuvontaa ajanvarauksella. Talous- ja velkaneuvonnassa selvitetään elinkeinonharjoittajan velat ja maksukyky sekä arvioidaan mahdollisuudet velkajärjestelyyn ja avustetaan velkajärjestelyn hakemisessa, mutta siellä ei puututa tai neuvota yritystoimintaan liittyvissä asioissa. Yrittäjää pyydetään pääsääntöisesti olemaan ensin yhteydessä Talousapuun elinkeinotoiminnan kannattavuuden arvioimiseksi ja Talousavun asiantuntija voi tehdä yritystoiminnan kannattavuudesta yhteenvetolausunnon talous- ja velkaneuvojan avuksi. Talous- ja velkaneuvoja voi avustaa yhtiömuodossa elinkeinotoimintaa harjoittavasta velallista vain yksityistalouden osalta, elinkeinonharjoittajia myös elinkeinotoiminnan velkoihin liittyvissä asioissa. Talous- ja velkaneuvonnassa elinkeinonharjoittajaa avustetaan esimerkiksi elinkeinotoimintaan liittyvän velkatilanteen selvittämisessä, sovintoneuvotteluissa myös elinkeinotoiminnan velkojen osalta sekä velkajärjestelyhakemuksen laadinnassa ja velkajärjestelyn hakemisessa, mutta siellä ei voida avustaa yritystoiminnan tervehdyttämiseen tai kirjanpitoon liittyvissä tehtävissä. (Niiranen 2015, 36–38.)

Julkisten talous- ja neuvontapalveluiden yrittäjäasiakkaan prosessi yksityishenkilön velkajärjestelyssä on kuvattu kuviossa 2. Yrittäjät soittavat Talousapuun esisijaisesti neuvojen saamiseksi talousvaikeuksiinsa ja yksityishenkilön velkajärjestely tai yrityssaneeraus ovat mahdollisia toimintavaihtoehtoja maksuvaikeustilanteissa. Talousavun asiantuntijan arvioitua, että velkajärjestelystä kiinnostuneen yrittäjäasiakkaan elinkeinotoiminnan lisäedellytykset täyttyvät asiakas ohjataan soittamaan oman alueensa talous- ja velkaneuvontaan. Tulkinnanvaraisissa tilanteissa asiakas ohjataan

talous- ja velkaneuvontaan ja asiakkaalla on oikeus halutessaan ottaa yhteyttä talous- ja velkaneuvontaan, vaikka Talousavussa katsotaankin että asiakkaalla on olemassa selvä este. (Leskinen & Niiranen 2014, 3-4.)

Kuvio 2. Yrittäjäasiakkaan prosessi yksityishenkilön velkajärjestelyssä (Lähde: Leskinen & Niiranen, 2014)

2.3 Maksukyvyttömyys ja velkajärjestely

Maksukyvyttömissä yrityksissä vakavaraisuus ja tulorahoitus ovat heikkoja ja likvidit varat ovat vähäisiä suhteessa maksuvelvoitteisiin, eli niillä on muita heikkomat taloudelliset toimintaedellytykset. Maksukyvytön yritys tekee parhaansa selvitäkseen maksuvelvoitteista, mutta ei niistä halustaan huolimatta selviä. Laakso, Laitinen & Vento (2010) kuvaavat kirjassaan maksukyvyttömiä yritysten luokittelua viiteen keskenään samanlaiseen luokkaan, josta ensimmäisessä luokassa ovat alun perin väärille odotuksille ja edellytyksille perustetut nuoret yritykset, toisena liian optimististen kasvuodotusten vuoksi liikaa investoineet tai hallitsemattomasti kasvaneet yritykset, seuraavana ulkoisiin olosuhteisiin heikosti reagoivat ja sopeutuvat yritykset, neljäntenä muita kuin yrityksen omia etuja toteuttavat yritykset ja viimeisenä sisäisten

tai ulkoisten järkytysten vuoksi maksukyvyttömiksi joutuneet yritykset. (Laakso, Laitinen & Vento 2010, 18, 41, 51.)

Maksukyvyttömyystilanteessa ja velkojen jäädessä maksamatta, on velkojalla valta käynnistää lakisäänteinen maksukyvyttömyys- eli insolvenssimenettely. Insolvenssimenettelyllä velkojalla on mahdollisuus saada pakkotoimin suoritus, jonka tekemisen velallinen on vapaaehtoisesti laiminlyönyt. Suomen oikeudessa insolvenssimenettelyjä ovat ulosotto, yrityksen saneeraus, yksityishenkilön velkajärjestely ja konkurssi. Velallisalioitteisia insolvenssimenettelyistä voivat olla muut paitsi ulosotto. Yksityishenkilön velkajärjestely ja yrityksen saneeraus tähtäävät velallisen toimintakyvyn palauttamiseen velkavastuuta pienentämällä. Konkurssi johtaa toiminnan loppumiseen ja varojen jakamiseen velkojille. Varallisuuden rahaksi muuttamista kutsutaan likvidaatioksi ja maksukyvyn palauttamista velkavastuuta pienentämällä rehabilitaatioksi. (Koulu & Lindfors 2010b, 24–25.) Insolvenssimenettely perintätapana ei takaa velkojille täyttä suoritusta, vaan velkoja voi saada vain osittaisen suorituksen tai insolvenssimenettely päättyy suoritusten osalta tuloksettomana, jos velallisen varat eivät riitä minkäänlaiseen suoritukseen. (Niemi 2014, 182.)

Velkajärjestely voidaan myötää vain henkilölle, joka on maksukyvytön. Maksukyvyttömyydellä tarkoitetaan lähtökohtaisesti sitä, että velallinen on kykenemätön maksamaan velkojaan muuten kuin tilapäisesti. Velallisen maksukykyä arvioitaessa pyritään saamaan kokonaiskuva velallisen taloudellisesta suoriutumiskyvystä suhteessa velkoihin ja tällöin otetaan huomioon mm. varat, jotka saadaan velallisen perusturvaan kuulumattoman omaisuuden mahdollisesta myynnistä ja velallisen tulot, ansaintamahdollisuudet jatkossa, välttämättömät elinkustannukset ja elatusvelvollisuus. (Linna 2012, 253.) Mahdollisesta perusturvaan kuuluvan omaisuuden myynnistä saatavia varoja ei tarkastella, eikä velkojen euromääräisellä suuruudella ole suoranaista merkitystä tai alarajaa määriteltäessä maksukyvyttömyyttä. Olennaista on miten velallinen selviytyy velkojensa maksamisesta. Maksukyvyttömällä ei ole odotettavissa niin huomattavaa perusturvaan kuulumattomien omaisuuksien myynnistä saatavaa tuottoa tai maksukyvyn paranemista, että velallinen pystyisi riittävässä määrin lyhentämään velkojaan. Oikeusministeriön asetuksessa 322/2001 määritellään tarkas-

ti mitä tuloja, vähennyksiä ja kustannuksia otetaan huomioon velallisen maksukykyä määriteltäessä. (Niiranen 2015, 15.)

Elinkeinonharjoittajan hakiessa velkajärjestelyä vain yksityistalouden veloilleen tarkastellaan maksukyvyttömyyttä vain yksityistalouden velkoihin nähden. Mikäli elinkeinonharjoittaja hakee velkajärjestelyä myös elinkeinotoiminnan veloille, niin silloin tarkastellaan maksukyvyttömyys erikseen sekä yksityistalouden että elinkeinotoiminnan velkoihin nähden. Kilpailu- ja kuluttajaviraston esitteen (2015) mukaan velallinen katsotaan maksukykyiseksi, jos hän pystyy maksamaan velkansa esimerkiksi alle viidessä vuodessa.

Niirasen (2015, 15) mukaan maksukykyisen elinkeinotoiminnan velkoja ei voida järjestellä, vaikka elinkeinonharjoittaja olisi maksukyvytön yksityistaloudessaan. Hallituksen esityksen mukaan elinkeinotoiminnan velkoja ei voitaisi järjestellä tilanteessa, jossa velallisen elinkeinotoiminta on jo niin kannattavaa, ettei häntä voida pitää maksukyvyttömänä. Hallituksen esityksessä todetaan, että maksukykyisen elinkeinonharjoittajan elinkeinotoiminnan velkojen järjesteleminen vääristäisi kilpailua ja antaisi epäreilun edun velkajärjestelyn saaneelle yrittäjälle. (HE 83/2014, 69-70.) Velkajärjestelylaista ei kuitenkaan suoraa ilmene, että maksukykyisen elinkeinotoiminnan velkoja ei voitaisi järjestellä yksityishenkilön velkajärjestelyssä, mikäli elinkeinonharjoittaja olisi maksukyvytön yksityistaloudessaan.

Terveyskolmion käsitteitä käyttäen voidaan määritellä yrityksen maksukyvyttömyyden poissulkevat tunnusmerkit. Terveyskolmiota käsitellään työssä tarkemmin luvussa kannattavuus elinkeinotoiminnan edellytyksenä. Yritys ei ole maksukyvytön, jos

- yritys on ajanjaksolla koko ajan maksuvalmis
- yritys selviytyy maksuvelvoitteistaan muuttamalla rahaksi lyhytaikaista omaisuuttaan ajanjakson aikana
- yritys saa ajanjakson aikana niin paljon tulorahoitusta, että se selviytyy maksuvelvoitteistaan
- yritys saa lisää ulkoista pääomaa ja selviytyy sen avulla ajanjakson aikana maksuvelvoitteistaan eikä vieraan pääoman arvo ylitä omaisuuden todellista

arvoa tai se selviää vieraan pääoman rahoituksen maksuvelvoitteista tulorahoituksella

- yritys kykenee ajanjakson aikana muuttamaan rahaksi pitkävaikutteista omaisuuttaan sen heikentämättä toiminnan edellytyksiä ja suoriutumaan sen avulla maksuvelvoitteista, tai
- yritykselle ei kerry ajanjakson aikana maksamattomia rästejä.

Yrityksen ollessa pysyvästi maksukyvytön on kyse siitä, ettei yrityksen kannattavuutta saada siihen kuntoon, että yritys pystyisi tuottamaan riittävästi tulorahoitusta maksuvelvoitteistaan selvitäkseen. (Laakso, Laitinen & Vento 2010, 42–43.)

2.4 Maksukyvyttömyys ja velkajärjestelyn edellytysten puuttuminen

Maksukyvyttömän yrittäjän avuksi yritetään Talousavussa etsiä muita vaihtoehtoja, jos velkajärjestelylle on este tai sille ei arvioida olevan edellytyksiä. Mikäli yritystoiminta ei ole kannattavaa, elinkeinonharjoittaja voi lopettaa yritystoimintansa ja pyrkiä hakemaan velkajärjestelyä lopettamisen jälkeen. Velkajärjestely ei yritystoiminnan lopettamisen jälkeen kuitenkaan ole automaattisesti mahdollista, koska velkajärjestelylle voi olla muu este tai sille ei muuten ole edellytyksiä. Usein yritystoimintansa lopettavalla on velkajärjestelylain mukainen väliaikainen este, ellei velallinen saa välittömästi palkkatöitä tai aloita uutta kannattavaa yritystoimintaa, jolloin maksukyvyyn parantuminen on mahdollista. (Niiranen 2015, 42.) Mikäli elinkeinotoiminta ei täytä Talousavun neuvojan mukaan kannattavan toiminnan kriteereitä, niin talousavussa voidaan myös pyrkiä ohjeistamaan asiakasta toiminaan niin, että elinkeinotoiminta saadaan riittävän kannattavaksi, esimerkiksi neuvotaan vaihtamaan pienempään toimitilaan, tai asiakas voidaan ohjata jollekin muulle toimijalle, ei kuitenkaan tässä vaiheessa talous- ja velkaneuvontaan (Leskinen henkilökohtainen tiedonanto 25.8.2015).

Elinkeinonharjoittaja voi pyrkiä jatkamaan elinkeinotoimintaansa ilman järjestelyitä maksuvaikeuksista huolimatta tai yrittää tehdä vapaaehtoisia maksusopimuksia velkojien kanssa. Yritystoiminta voidaan tervehdyttämistoimenpiteiden avulla saada kannattavaksi tai elinkeinonharjoittajan tilanne muuten sellaiseksi että velkajärjeste-

lyä voidaan hakea myöhemmin. Niiranen (2015) antaa oppaassaan esimerkiksi tekemättä olleen kirjanpidon ajan tasalle saattamisen tai vapaaehtoisen elinkeinotoiminnan kannattamattoman osan lopettamisen. Parhaimmillaan tilanne olisi, jos tervehdyttämisen myötä elinkeinotoiminnasta tulee niin kannattavaa, että yrittäjä selviytyy elinkeinotoimintansa veloista ilman elinkeinotoiminnan velkojen järjestelyä. Yksityistalouden velkajärjestelyä yrittäjällä olisi tällöinkin mahdollista hakea. (Niiranen 2015, 42.)

Mikäli maksuvaikeuksiin joutunut elinkeinonharjoittaja tarvitsee myös yritystoimintaa koskevia järjestelyjä tai kyseessä on muuta kuin pienimuotoista yritystoimintaa, on yrityssaneerauksen hakeminen yksi vaihtoehto. Yrityssaneerauksella voidaan tervehdyttää taloudellisiin vaikeuksiin joutuneen velallisen jatkamiskelpoinen yritystoiminta ja turvata sen toimintaedellytykset. Yksityisen elinkeinonharjoittajan kyseessä ollessa yrityssaneerauksen saneerausvelkoja ovat kaikki hänen velkansa riippumatta siitä, liittyvätkö ne yritystoimintaan vai velallisen yksityistalouteen (YSL 47/1993, 4 §).

3 VELKAJÄRJESTELYN JA YRITYSSANEERAUKSEN KESKEISIMMÄT EROT

Yksityinen elinkeinonharjoittaja voi elinkeinotoimintansa laajuudesta ja tervehdyttämiseen tarvittavista keinoista riippuen päättää yrittääkö hän hakeutua velkajärjestelyyn tai yrityssaneeraukseen. Yksityishenkilön velkajärjestelyn avulla pyritään saamaan maksukyvyttömän yksityishenkilön taloudellinen tilanne hallintaan järjestelmällä velat, jotka ylittävät velallisen maksukyvyn. Yrityssaneerausmenettelyllä voidaan tervehdyttää taloudellisiin vaikeuksiin joutuneen velallisen jatkamiskelpoinen yritystoiminta ja turvata sen toimintaedellytykset yritystoiminnan jatkamiseksi. Velkajärjestelylain uudistamisen esitöissä on määritelty, että yksityishenkilön velkajärjestely soveltuu pienimuotoiseen yritystoimintaan ja yrityssaneeraus soveltuu silloin, kun yritystoiminta ei ole enää pienimuotoista tai jos tarvitaan yritystoimintaa koskevia järjestelyjä (HE 83/2014, 68).

Yrityssaneerausmenettelyn kohteena voi olla yksityinen elinkeinonharjoittaja, avoin yhtiö, kommandiittiyhtiö, osakeyhtiö, osuuskunta, asunto-osakeyhtiö tai taloudellista toimintaa harjoittava yhdistys (YSL 47/1993, 2 §). Yksityishenkilön velkajärjestelyn kohteena voi olla yksityinen henkilö, elinkeinotoimintaa yksityisenä elinkeinon- tai ammatinharjoittajana toimiva henkilö sekä erityisin ehdoin elinkeinotoimintaa avoimen yhtiön tai kommandiittiyhtiön henkilökohtaisesti vastuunalainen yhtiömies (VJL 57/1993, 45 §).

Yksityisellä elinkeinonharjoittajalla velkajärjestelyssä järjestellään aina yksityistalouden velat ja niiden lisäksi voidaan järjestellä myös yrityksen velat. Yrityssaneerauksessa velallisen ollessa yhtiö, saneerausvelkoja ovat yhtiön velat. Yksityisen elinkeinonharjoittajan ollessa velallinen, yrityssaneerauksen saneerausvelkoja ovat kaikki hänen velkansa riippumatta siitä, liittyvätkö ne yritystoimintaan vai velallisen yksityistalouteen (YSL 47/1993, 4 §).

Yrityssaneerausmenettelyn kustannukset ovat yleensä vähintään 10 000 euroa. Velkajärjestelyssä hakija maksaa asiantuntijan lausunnosta noin 1000 euroa sekä kuusi kuukautta selvittäjälle maksuvaransa mukaan. (Niiranen 2015, 13.) Talous- ja velkaneuvoja ei voi auttaa elinkeinonharjoittajaa yrityssaneerauksen hakemisessa, mutta talous- ja velkaneuvoja voi auttaa maksutta tuomioistuimelle tehtävän velkajärjestelyhakemuksen ja maksuohjelman laatimisessa ja tarkistamisessa. Talous- ja velkaneuvonnan velkajärjestelyhakemukseen liittyvät ja sitä edeltävät ratkaisuvaihtoehtojen selvittämistä koskevat tehtävät koskevat yksityisen elinkeinonharjoittajan taloudellista tilannetta kokonaisuudessaan. Talous- ja velkaneuvonta on lakisääteinen ja asiakkaalle maksuton kunnallinen palvelu. (HE 83/2014, 33; Kilpailu- ja kuluttajaviraston www-sivut 2015.)

Velkajärjestely kestää normaalisti kolme vuotta tai jos velkajärjestely on myönnetty painavien syiden nojalla, sen kesto on viisi vuotta. Yrityssaneerauslaissa ei ole määrittäviä ohjelman enimmäiskestosta, vaan ohjelman kestoaika määrätään tapauskohtaisesti. Saneerauskäytännössä ohjelmien toteutusajat ovat olleet keskimäärin 6–7 vuotta, joskus jopa 10 vuotta (Koulu & Lindfors 2013, 125).

Yrityssaneerauksessa yritystoimintaa voidaan tervehdyttää erilaisin yritystoimintaa koskevin järjestelyin. Saneerausohjelma sisältää normaalisti sekä yrityksen kannattavuutta parantavia toimenpiteitä sekä velasta vapauttamista eli velkajärjestelyä (Koulu & Lindfors 2013, 57). Yksityishenkilön velkajärjestelyä ei voi saada, mikäli yritystoiminta vaatisi tervehdyttämistä eli se ei ole kannattavaa. Velkajärjestelyssä ei voida tehdä yritystoimintaa koskevia järjestelyjä eikä maksuohjelmassa niistä voida siten määrätä. Mahdolliset yritystoimintaan liittyvät tervehdyttämistoimenpiteet pitäisi tehdä ennen velkajärjestelyn hakemista. (VJL 57/1993, 45 §; HE 83/2014. 34.)

Yrityssaneerauksessa velallisen omistusasunnon säilyttämiselle ei ole erityistä suojaa, mutta velkajärjestelyssä omistusasumisen suoja on korkea. Elinkeino- ja ammatinharjoittajan asunnon suoja on velkajärjestelylain uudistuksessa saatettu samalle tasolle yksityishenkilöiden asunnon suojan kanssa (HE 83/2014, 18). Yksityishenkilön velkajärjestelyssä omistusasunto kuuluu perusturvaan kuuluvaan omaisuuteen ja velallisella on mahdollisuus säilyttää asuntonsa, jos hänen maksuvaransa riittää vähintään vakuusvelan nykyarvon maksamiseen kohtuullisessa ajassa. (Niiranen 2015, 13.)

Yrityssaneerauksessa velkojien vastustuksella on suurempi merkitys kuin velkajärjestelyssä, sillä velkajärjestelyssä tuomioistuin voi velkajärjestelylaissa mainittujen edellytysten täytyessä vahvistaa maksuohjelman, vaikka velkojat sitä vastustavat. Velkajärjestelyssä velkojien kertymille ei ole säädetty vähimmäismäärää, mutta elinkeinonharjoittajien osalta nollaohjelma ei kuitenkaan ole mahdollinen, vaan velkojille pitäisi tulla ainakin jonkin verran kertymiä. (Niiranen 2015, 13.) Yrityssaneerauksessa velkojat päättävät yritykselle laaditun saneerausohjelman hyväksymisestä ja tuomioistuin vahvistaa velkojien hyväksymän saneerausohjelman (Koulu & Lindfors 2013, 57). Yrityssaneerauksessa velkojat äänestävät ohjelmaehdotuksesta, mikä käytännössä vaikuttaa saneerausohjelman sisältöön ja velkojille tulevien kertymien määrään. (Niiranen 2015, 13.)

Velkajärjestelyssä menettelyn piiriin kuuluu velka, joka on syntynyt ennen velkajärjestelyn aloittamista. Velan määrä maksuohjelmassa määräytyy jo velkaselvittelyssä

käytetyn saldopäivän mukaan, eikä korkopäivityksiä velkajärjestelyn aloittamispäivälle pääsäännön mukaan tehdä. (HE 83/2014, 27.) Yrityssaneerausmenettelyn piiriin kuuluvat velat, jotka syntyneet ennen hakemuksen vireille tuloa (YSL 47/1993, 3 §).

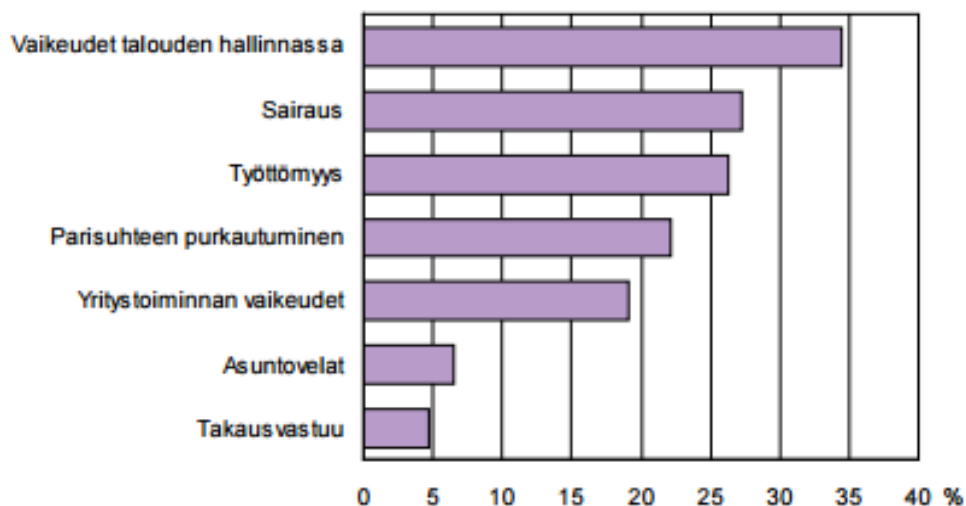
4 YKSITYISHENKILÖN VELKAJÄRJESTELY

4.1 Velkajärjestelylain taustaa

Yksityishenkilön velkajärjestelylain avulla pyritään saamaan maksukyvyttömän yksityishenkilön taloudellinen tilanne hallintaan järjestelemällä velat, jotka ylittävät velallisen maksukyvyn. Lain säätäminen liittyy 1990-luvun alussa Suomea koetelleeseen syvään lamaan, kun laman seurauksena useat kotitaloudet, yrittäjät ja toisen velasta takauksen antaneet henkilöt joutuivat maksuvaikeuksiin. (Linna 2014, 249.) Lakia uudistettiin viimeksi v. 2015 alussa ja tällöin parannettiin mm. pienyrittäjien, nuorien ja työttömien mahdollisuuksia päästä velkajärjestelyyn. Velkajärjestelylain uudistuksella saatettiin laki vastaamaan luotonannossa tapahtunutta muutosta. Aiemmin ylivelkaantuminen johtui pääasiassa yritys-, takaus- tai asuntoveloista, nykyisin ylivelkaantuminen on seurausta kulutusluotoista, pikalainoista ja maksamattomista laskuista. (Savolainen 2014.)

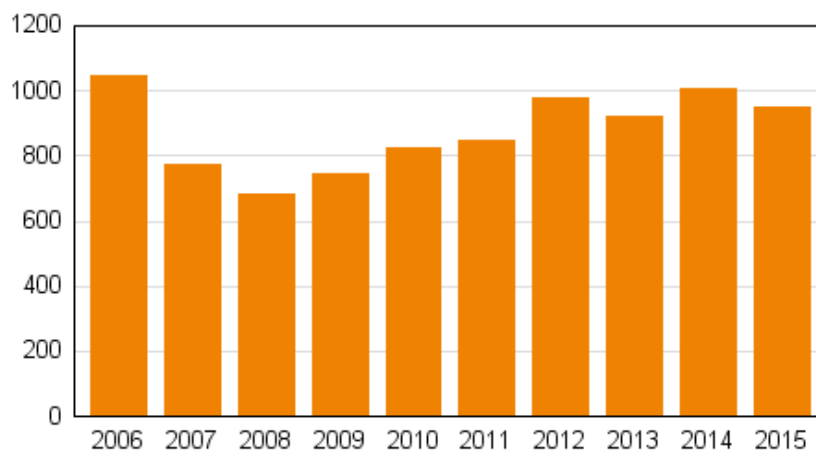
Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen v. 2011 julkaiseman Elisa Valkaman selvityksen ”Talous- ja velkaneuvonnan asiakkaat 2010 – velkajärjestely tuomioistuimessa vai muu apu” mukaan valtaosalla talous- ja velkaneuvonnan asiakkailla oli runsaasti velkasuhteita ja velat muodostuivat pääosin kulutusluotoista, pikavipeistä ja maksamattomista laskuista (kuvio 3). Yritysvelkaa oli ollut 17 prosentilla asiakkaista ja yhtä monella asiakkaalla oli ollut hoitamattomia verovelkoja. Vuonna 2004 asiakaskunnasta yli 30 prosentilla velat olivat liittyneet yritystoimintaan ja vuonna 2010 enää reilulla 15 prosentilla velat liittyivät yritystoimintaan ja samalla ajanjaksolla takausvelkojen osuus oli pudonnut 32 prosentista kolmeen prosenttiin. Kaikista talous- ja velkaneuvonnan asiakkaista 38 prosentilla velkamäärä on vähintään 40 000 euroa ja heistä yli puolella velkaa oli keskimäärin 100 000 euroa. Kokonaisvelkamäärät olivat

suurimpia, keskimäärin 80 500 euroa, asiakkailta joiden velkaongelmat liittyvät elinkeinotoimintaan. Yritystoiminnassa velkaantuneiden velkamäärä oli kolminkertainen verrattuna asiakkaisiin, joiden velkaongelmat johtuvat kulutusluotoista. (Valkama 2011, 5.)

Kuvio 3. Yleisimpiä syitä asiakkaiden velkaongelmiin (n=2162) (Lähde: OPTL Verkkokatsauksia 18/2011)

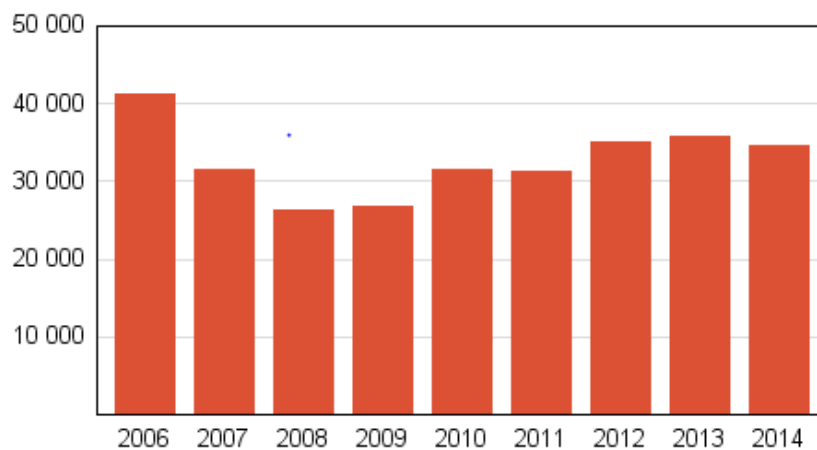
Tilastokeskuksen tietojen mukaan velkajärjestelyhakemuksia jätettiin käräjäoikeuksiin vuonna 2015 tammi-maaliskuussa 5,8 prosenttia vähemmän kuin vastaavana ajankohtana vuotta aiemmin (Kuvio 4). Käräjäoikeuksiin jätettiin 949 yksityishenkilöiden velkajärjestelyhakemusta. (Velkajärjestelyt 2015, 1. vuosineljännes. Tilastokeskus 2015.)

Kuvio 4. Yksityishenkilöiden velkajärjestelyhakemukset tammi-maaliskuussa 2006-2015 (Tilastokeskus 2015)

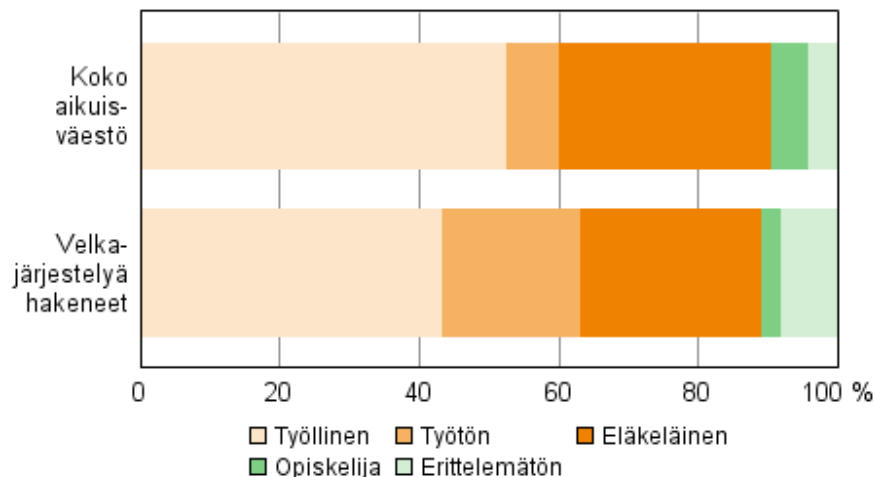

Vuoden 2014 aikana käräjäoikeuksissa käsiteltiin loppuun 4817 velkajärjestelyasiaa (v. 2013 käsiteltyjä asioita 4810). Viime vuonna käsitellyistä asioista velkajärjestelyhakemuksia oli 4018, maksuohjelman muuttamisia 506, lisäsuoritusten vahvistamisia 245 ja loppuun käsiteltyjä velkajärjestelyjen raukeamisia 44 kappaletta. Vuonna 2014 vahvistetuissa maksuohjelmissa mediaanivelka oli 34 000 euroa (Kuvio 5). (Loppuun käsitellyt velkajärjestelyasiat 2014, Tilastokeskus.)

Kuvio 5. Vahvistettujen maksuohjelmien mediaanivelka 2006–2014, 1000 euroa (Tilastokeskus 2014)

Velkajärjestelyä hakeneista työllisistä palkansaajia oli Tilastokeskuksen 4. neljännestä 2014 koskevan tutkimuksen mukaan 92,3 % ja yrittäjiä 7,7 %. Yrittäjien osuus velkajärjestelyä hakeneista työllisistä oli pienempi kuin heidän osuutensa aikuisväestön työllisistä (Kuvio 6). Tutkimuksen ajankohtana ei ollut vielä mahdollista järjestellä elinkeinotoiminnan velkoja, vaan käytännössä elinkeinotoiminta jouduttiin lopettamaan, jotta elinkeinonharjoittaja sai yksityistalouden velat järjestettyä.

Kuvio 6. Velkajärjestelyä hakeneet 2014 pääasiallisen toiminnan mukaan verrattuna koko väestöön 2013 (Tilastokeskus 2015)

4.2 Yksityistalouden ja/tai elinkeinotoiminnan velkojen järjestely

Elinkeinonharjoittaja voi hakea velkajärjestelyä vain yksityistalouden veloilleen ja kaikki elinkeinotoiminnan velat voivat jäädä ennalleen, mikäli elinkeinotoiminnan velat pystytään hoitamaan elinkeinotoiminnasta saatavilla varoilla tai avoin yhtiö tai kommandiittiyhtiö on yrityssaneerauksessa. Mikäli velallinen on yksityinen elinkeinonharjoittaja, voidaan velkajärjestelyä hakea sekä yksityistalouden että elinkeinotoiminnan velkojen järjestelyyn. Yksityishenkilön velkajärjestelyä ei voi saada pelkästään elinkeinotoiminnan veloille. (Niiranen 2015, 12.)

Velkajärjestelyssä joudutaan erottelamaan kunkin velan osalta, onko kyseessä yksityistalouden vai elinkeinotoiminnan velka, koska niitä koskevat eri säädökset. Elinkeinotoiminnan velkaa on yleensä yrityksen nimissä otettu velka. Yksityishenkilönä otettu velka ei ole kuitenkaan aina yksityistalouden velkaa, koska velka on voitu käyttää elinkeinotoimintaan. Velkoja luokiteltaessa yksityistalouden ja elinkeinotoiminnan velkoihin ratkaisevaa on velan pääasiallinen käyttötarkoitus. Päätoimisen elinkeinonharjoittajan verovelat ovat pääsääntöisesti elinkeinotoiminnan velkaa, koska yritys ei maksa tuloveroa, vaan yksityinen elinkeinonharjoittaja maksaa yrityksen tuloksesta ennakkoveroja. Sivutoimisella elinkeinonharjoittajalla verot voivat liittyä yksityistalouteen tai elinkeinotoimintaan. (Niiranen 2015, 11–12.)

Tuloverolain 1535/1992 16 §:n mukaan elinkeinoyhtymä ei ole erillinen verovelvollinen. Tuloverolain mukaan yhtymälle vahvistetaan kuitenkin elinkeinotoiminnan tulos, joka jaetaan aikaisempien verovuosien tappioiden vähentämisen jälkeen verotettavaksi osakkaiden tulona niiden osuuksien mukaan, jotka heillä on yhtymän tuloon. Verojen osalta Korkein oikeus on ratkaisussaan KKO:2003:41 ottanut kantaa voidaanko henkilöyhtiön tulokseen perustuva vero katsoa henkilöyhtiön saneerauksessa saneerausvelaksi huolimatta siitä, että verotussäännösten mukaan ne ensisijaisesti jaettiin verotettavaksi osakkaiden tulona.

KKO:2003:41

Kommandiittiyhtiön vastuunalaiselle yhtiömiehelle elinkeinotoiminnan tuloksen perusteella maksuunpantu jäännösvero on yhtiön yrityssaneerauksessa huomioon otettavaa saneerausvelkaa.

Korkein oikeus on todennut, että vaikka kommandiittiyhtiön elinkeinotoiminnan tulos verotetaankin pääsääntöisesti vastuunalaisen yhtiömiehen tulona, on kommandiittiyhtiö vastuussa tästä verosta verotusmenettelylain 52 §:n nojalla, jolloin kyseessä on yhtiön velka ja ennen saneerausmenettelyn alkamista päättyneeseen verovuoteen kohdistuva vero on kommandiittiyhtiön yrityssaneerauksessa saneerausvelkaa. Veron liittyessä saneerattavan yhtiön toimintaan on kyse saneerausvelasta siltä osin kuin peruste on syntynyt ennen saneerausmenettelyn alkamista. (Laakso, Laitinen & Ventto 2010, 374–375.)

5 VELKAJÄRJESTELYN EDELLYTYKSET JA ESTEET

5.1 Velkajärjestelyn edellytykset

Yksityishenkilön velkajärjestely voidaan myöntää henkilölle, jolla on kotipaikka Suomessa ja joka on maksukyvytön. Päästäkseen rehabilitaatiomenettelyyn velallisen maksukyvyttömyyden pitää täyttää tietyt lisäkriteerit. Velkajärjestely voidaan myöntää velalliselle, joka on maksukyvytön, jos maksukyvyttömyyden pääasiallisena syy-

nä on velallisen maksukyvyyn oleellinen heikkeneminen sairauden, työttömyyden tai muun olosuhteiden muutoksen vuoksi pääasiassa ilman velallisen omaa syytä tai velkajärjestelyyn on muuten painavat perusteet ottaen huomioon velkojen ja niihin liittyvien velvoitteiden määrä suhteessa velallisen maksukykyyn. Edellisten lisäksi velallinen ei kykene kohtuudella parantamaan maksukykyään voidakseen selviytyä veloistaan aiheutuvista menoista. Elinkeinotoiminnassa maksukyvyttömyyden syyt voivat johtua esimerkiksi yrittäjän sairastumisesta tai merkittävän asiakkaan menettämisestä, vaikka toiminta muuten olisi jatkamiskelpoista. (VJL 57/1993, 9 §; HE 83/2014, 29.)

5.2 Elinkeinotoiminnan velkojen järjestelyä koskevat lisäedellytykset

Mikäli velkajärjestelyn hakija on elinkeinonharjoittaja, joka edelleen harjoittaa elinkeinotoimintaa yksityisenä elinkeinon- tai ammatinharjoittajana ja hakee velkajärjestelyä myös elinkeinotoiminnan veloille, on velkajärjestelyn saamiselle erityisiä rajoituksia. Elinkeinotoimintaa harjoittavien velallisten on täytettävä kaikki velkajärjestelyn yleiset edellytykset eikä velkajärjestelylle saa olla velkajärjestelylain 10 §:ssä mainittua estettä. (Niiranen 2015, 14.)

Yksityishenkilön velkajärjestelyssä voidaan järjestellä ainoastaan yksityisten elinkeinonharjoittajien velkoja, ei yhtiön velkoja (avoin yhtiö, kommandiittiyhtiö, osakeyhtiö). Poikkeuksena velkajärjestelylain 45 §:ssä mainitaan, että elinkeinotoimintaa avoimen yhtiön tai kommandiittiyhtiön henkilökohtaisesti vastuunalaisena yhtiömiehenä harjoittavan velallisen elinkeinotoimintaan liittyvät velat voidaan järjestellä siinä tapauksessa, että yhtiön osalta on vireillä yrityssaneeraus, mutta yrityssaneerauksen vaikutukset eivät ulotu yhtiömieheen eli kyseessä ei ole yhtiön vaan yhtiömiehen velka eikä yrityssaneeraus ulota vaikutuksiaan yhtiömieheen. Poikkeus on harvinaisen ja se liittyy siihen, että korkein oikeus on katsonut (KKO:2005:110) ettei veroa koskeva yhtiön maksuvelvollisuuden järjestely saneerausohjelmassa vaikuta yhtiömiehen maksuvelvollisuuteen, kun kysymys on yhtiömiehen verosta. (HE 83/2014, 70.)

Yksityisen elinkeinonharjoittajan on saatava velkajärjestely myös yksityistalouden veloille, pelkästään elinkeinotoiminnan velkoja ei järjestellä. Yksityistalouden veloille elinkeinonharjoittaja voi saada velkajärjestelyn vain, jos elinkeinotoiminnan velat tulevat hoidettua elinkeinotoiminnasta saatavilla varoilla, jos elinkeinonharjoittajan elinkeinotoiminnan velat järjestellään samanaikaisesti tai elinkeinotoiminta lopetetaan. Velallisen aikaisemman elinkeinotoiminnan velkoja pidetään yksityistalouden velkoina, jos aikaisempi elinkeinotoiminta on tosiasiallisesti lopetettu ja aikaisemmasta elinkeinotoiminnasta velalliselle aiheutuvat vastuut on selvitetty. Mikäli elinkeinotoiminta on ollut vain tilapäisesti keskeytyksissä tai uusi yritys jatkoi suoraa aikaisemman yrityksen toimintaa, aikaisemman elinkeinotoiminnan velat katsotaan nykyiseen elinkeinotoimintaan liittyviksi. (Niiranen 2015, 27–28.)

Elinkeinotoimintaan liittyvät velat voidaan järjestellä vain, jos elinkeinotoiminta on melko pienimuotoista. Elinkeinotoiminnan pienimuotoisuutta harkittaessa on huomioitava erityisesti yrityksen liikevaihto, tase ja se, onko yrityksen palveluksessa muita henkilöitä. Pienimuotoisessa elinkeinotoiminnassa ratkaisevaa on elinkeinonharjoittajan oma työpanos eli tarkastellaan voisiko yritystoiminta jatkua, jos elinkeinonharjoittaja jäisi pois. Mikäli elinkeinonharjoittaja jatkuvasti käyttää ulkopuolista työvoimaa, eikä hänen omalla työpanoksellaan ole suurta merkitystä toiminnan kannattavuuteen, niin silloin toiminta on säännöksessä tarkoitettua laajempaa toimintaa. Yrityksen liikevaihdon ja taseen suuruudelle ei ole asetettu tarkkaa euromääräistä rajaa pienimuotoisuutta arvioitaessa. (HE 83/2014, 69; Niiranen 2015, 22–23.)

Velallisen elinkeinotoiminnan on oltava elinkelpoista ja kannattavaa. Elinkeinotoimintaan liittyvät velat voidaan järjestellä vain, mikäli elinkeinotoiminta ei edellytä yritystoimintaa koskevia järjestelyjä. Selvittäjä arvioi toiminnan jatkamiskelpoisuutta kokonaisuutena, sillä velkajärjestelyssä ei voida tehdä yritystoimintaa koskevia järjestelyjä, eikä maksuohjelmassa voida niistä määrätä. Selvittäjä voi suositella velalliselle esimerkiksi toiminnan kannattamattoman osan lopettamista tai pienempiin tiloihin muuttamista ja velallinen voi halutessaan toteuttaa yritystoimintaa koskevia järjestelyjä vapaaehtoisesti. Vapaaehtoisten tervehdyttämistoimenpiteiden pitää olla helposti toteutettavia ja riittäviä. Tavoitteena kuitenkin on, että mahdolliset terveh-

dyttämistoimenpiteet olisi suoritettuna ennen velkajärjestelyn hakemista. (HE 83/2014, 23, 45; Niiranen 2015, 24.)

Velallisen on kyettävä velkajärjestelyn menettelyn alkamisen jälkeen maksamaan syntyvät elinkeinotoimintaan liittyvät velkansa toiminnasta saatavilla tuloilla sitä mukaan kuin ne erääntyvät, eikä elinkeinotoimintaan tarvitse ottaa olennaisesti uutta luottoa (VJL 57/1993, 45 §). Käytännössä elinkeinotoiminta ei saa olla tappiollista, vaan juoksevat kulut on pystyttävä maksamaan elinkeinotoiminnasta saatavilla tuloilla. Maksuvaraedellytykseen liittyen kannattavuusvaatimus on kulujen kattamista suurempi, koska juoksevien kulujen lisäksi elinkeinotoiminnan tulee tuottaa niin paljon nettotuloa velalliselle, että muodostuu maksuvaraa. Velkajärjestelyllä ei korjata huonoa liikeideaa tai kannattamatonta elinkeinotoimintaa, vaan ylivoimaista velkatiilannetta. Toiminnan kannattavuusarviointi perustuu toteutuneeseen ja vallitsevaan yrityksen tulokseen. (Niiranen 2015, 24.)

Velkajärjestelyhakemuksen päätarkoituksena ei saa olla velkojien perintätoimien estäminen tai muu velkojan oikeuksien loukkaaminen. Velkajärjestelyn maksuohjelmalla velkojille pitää myös kertyä enemmän suorituksia kuin velallisen konkurssissa. Vertailussa ei huomioida velallisen omistusasuntoa, tavanomaista koti-irtaimistoa eikä kohtuullisen tarpeen mukaisia henkilökohtaisia tavaroita eikä velkajärjestelyn aloittamisen jälkeen syntyneitä velkoja. (VJL 57/1993, 45b §; Niiranen 2015, 25.)

5.3 Velkajärjestelyn esteet

Elinkeinotoimintaa harjoittavan velallisen on täytettävä kaikki velkajärjestelyn yleiset edellytykset eikä velkajärjestelylle saa olla velkajärjestelylain 10 §:ssä lueteltua estettä. Esteet ja edellytykset koskevat kaikkia yksityistalouden tai elinkeinotoiminnan velkojen järjestelyä hakevia. (Niiranen 2015, 14.) Elinkeinotoimintaa harjoittavalla velallisella ei kuitenkaan sovelleta enää velkajärjestelylain 9 a pykälää velkajärjestelyn estymistä väliaikaisista syistä, eli yksityisen elinkeinonharjoittajan osalta ei enää arvioida onko toiminta ja tulos vakiintunut, vaan elinkeinonharjoittajalla pitää olla maksuvaraa. (Niiranen 2015, 14, 45.) Yksityishenkilöitä koskee edelleen velka-

järjestelylain 9 a § ja sen mukaan, jos velallisella ei väliaikaisena pidettävästä syystä ole maksuvaraa tai velallinen ei väliaikaisena pidettävän syyn vuoksi kykene maksuvarallaan maksamaan tavallisia velkojaan vähäisenä pidettävää määrää enempää, velkajärjestelyä ei voida myöntää. Niirasen (2015) mukaan voi olla poikkeustapauksia, esimerkiksi eläkeläisen vähän vierasta pääomaa vaatinut pienimuotoinen elinkeinotoiminta, jossa velallisen voi olla parempi lopettaa elinkeinotoiminta, jos maksuvaraa ei muodostu, tällöin velallisen kohdalla tulisi arvioitavaksi tilanteen väliaikaisuus eikä maksuvaraedellytys.

Velkajärjestelyä ei voida myöntää, jos käräjäoikeus katsoo, että yksikin seuraavista esteistä täyttyy:

- velalliselle on määrätty rikoksen perusteella maksuvelvollisuus eikä velkajärjestelyn myöntämistä voida pitää perusteltuna velan määrä, rikoksen laatu, vahingon kärsineen asema ja muut seikat huomioon ottaen.
- velallinen on epäiltynä esitutkinnassa tai syytteessä rikoksesta tai hänen syykseen on luettu rikos, ja hänelle voidaan määrätä rikoksen perusteella maksuvelvollisuus.
- merkittävänä pidettävää velkaa on syntynyt elinkeinotoiminnassa, jossa on menetelty törkeän sopimattomasti velkojia kohtaan tai laiminlyöty olennaisesti muusta kuin maksukyvyttömyydestä johtuvasta syystä lakisääteisiä velvollisuuksia tai joka on ollut pääasiallisesti keinottelunluonteista.
- velallinen on sopimattomasti heikentänyt taloudellista asemaansa ja suosinut jotakuta velkojaa tai muutoin järjestellyt taloudellista asemaansa velkojien vahingoittamiseksi.
- velallinen on ulosottomenettelyssä pakoillut, salannut tulojaan tai varojaan tai antanut niistä vääriä tai harhaanjohtavia tietoja.
- velkojen perusteesta ja syntyolosuhteista, velallisen tavasta hoitaa talouttaan tai muista seikoista voidaan päätellä olevan todennäköistä, että velallinen on velkaantunut harkitusti velkajärjestelyä silmällä pitäen tai velallisen velkaantumiseen johtaneita toimia voidaan kokonaisuutena arvioiden pitää piittaamattomina ja vastuuttomina ottaen huomioon velallisen ikä, asema ja muut olosuhteet sekä se, ovatko luotonantajat toimineet vastuullisesti.
- velallinen on tahallaan antanut velkojalle taloudellisesta asemastaan vääriä tai harhaanjohtavia tietoja, jotka ovat olennaisesti vaikuttaneet luoton myöntämiseen.

- velallinen on velkajärjestelyä varten antanut taloudellisesta asemastaan vääriä tai harhaanjohtavia tietoja, laiminlyönyt tietojenantovelvollisuutensa tai myötävaikutusvelvollisuuksia, rikkonut maksu- ja vakuudenasettamiskiellon tai muutoin menetteilyillään tai laiminlyönnillään vaikeuttanut velkajärjestelyä.
- on perusteltu syy olettaa että velallinen ei tulisi noudattamaan maksuohjelmaa
- velalliselle on aiemmin vahvistettu maksuohjelma
- yksityishenkilöiden välisen merkittävän vahingonkorvauksen, kauppahinnanpalautuksen tai muun vastaavan velan järjesteleminen olisi kokonaisuutena arvioiden kohtuutonta. (VJL 57/1993, 10 §.)

Rikollinen toiminta ei velkajärjestelylain mukaan ole sinällään velkajärjestelyn este, vaan este on silloin, kun rikollisesta toiminnasta on aiheutunut velkaa, joka on maksamatta tai jos velallista ei ole vielä tuomittu rikoksesta, mutta hän on esitutkinnassa tai syytteessä rikoksesta, josta saattaa seurata maksuvelvollisuus tai velallinen on tuomittu jo rikoksesta, mutta maksuvelvollisuutta koskevaa kysymystä ei ole vielä ratkaistu. Velkajärjestelylle ei ole estettä, vaikka rikoksen perusteella velalliselle on määrätty korvausvelvollisuus, mikäli velallinen on suorittanut korvausvelvollisuuden kokonaan tai ainakin niin suurelta osin ettei jäljellä olevaa velkaa voi pitää yksin velkajärjestelyn esteenä. Velkajärjestelylle ei myöskään ole estettä rikosperusteisesta maksuvelvollisuudesta huolimatta, jos velkajärjestelyn myöntämistä voidaan pitää perusteltuna huomioon ottaen velan määrä, rikoksen laatu, vahingon kärsineen asema ja muut seikat huomioon ottaen. (HE 83/2014, 52; Uitto 2010, 48–49.)

Elinkeinotoiminnassa lakisääteisten velvollisuuksien olennainen laiminlyöminen muodostaa esteperusteen vain silloin, kun se ei johdu maksukyvyttömyydestä. Hallituksen esityksessä on esimerkkinä esteperusteeksi muodostuvasta lakisääteisten velvollisuuksien olennaisesta laiminlyömisestä se, jos yrittäjä pitkän ajan kuluessa maksaa muita velkojaan, mutta jättää hoitamatta lakisääteiset velvollisuutensa järjestelmällisesti, tai jos yrittäjä laiminlyö kirjanpitovelvollisuutensa merkittävästi. Monesti verojen ja julkisoikeudellisten maksujen laiminlyöminen johtuu siitä, ettei yrittäjä kannattamattoman elinkeinotoiminnan ja maksukyvyttömyyden vuoksi pysty hoitamaan velvoitteitaan. Normaalin yrittäjäriskin toteutuminen ja siitä seuraava lakisää-

teisten velvollisuuksien hoitamatta jättäminen ei yksin sulje pois velkajärjestelystä. (HE 83/2015, 52.)

Keinottelunluonteisella elinkeinotoiminnalla tarkoitetaan pääasiassa velkarahoituksella harjoitettua toimintaa, jolla on tavoiteltu huomattavia voittoja tietoisina toiminnan merkittävistä taloudellisista riskeistä. Menettely törkeän sopimattomasti velkojia kohtaan -esteperustetta voidaan käyttää esimerkiksi, jos velallinen on siirtänyt varallisuutta velkojien ulottumattomiin tai jatkanut velkojien vahingoksi tappiollista liiketoimintaa. (Koulu & Lindfors 2013, 159.)

Velkajärjestelyn voivat estää myös velallisen velkojien vahingoksi tekemät taloudellista asemaa heikentävät järjestelyt. Uiton (2010) mukaan kyseessä on usein menettely, joka täyttää takaisinsaannista konkurssipesään annetuin lain tunnusmerkistön, esimerkiksi velallinen myy tai lahjoittaa omaisuuttaan alihintaan. Näille toimille on tyypillistä se, että velallisen toimien tarkoituksena on siirtää omaisuuttaan velkojien ulottamattomiin. Esteperusteen muodostaa myös, jos velallinen suosii tiettyjä velkojiaan tai toimii sopimattomasti velkojien etua vahingoittavalla tavalla. Velallinen voi pyrkiä maksamaan kokonaisuudessaan sellaiset luotot, joiden takaajina on hänen lähisukulaisiaan tai sellaisen tahon luotot, joilta hänen on tarkoitus hakea rahoitusta esimerkiksi uutta yritystoimintaa varten. (Uitto 2010, 59–61.)

Velkajärjestelyn uudistuksen myötä lisättiin velkaantumisen piittaamattomuutta ja vastuullisuutta arvioitaessa mukaan myös luotonantajan toiminnan vastuullisuus. Velkajärjestelylain esitöissä viitataan siihen, että velkojan on pitänyt toimia kuluttajansuojalaissa määritellyn hyvän luotonantotavan mukaisesti sekä että velkojalla on velvollisuus selvittää velallisen luottokelpoisuus. Kuluttajansuojalain säännökset koskevat vain elinkeinonharjoittajan kuluttajana tehtyjä velkasopimuksia eli velkasopimuksia, jotka on tehty pääosin muuta tarkoitusta varten kuin elinkeinotoimintaa varten. Laissa ei säädellä luotonantajan ja elinkeinonharjoittajan välistä luotonantoa. Elinkeinonharjoittajan hakiessa luottoa toimintaansa varten sovelletaan luotonantajan vastuun arviointiin yritysrahoituksessa noudatettavia pelisääntöjä. Luotonantajan vastuuta arvioidaan tapauskohtaisesti riippuen kunkin tilanteen tosiasiallisista olosuhteista. (HE 83/2014, 54.)

Vahingonkorvauksen, kauppahinnanpalautuksen tai muun vastaavan merkittävän velan järjestelemisen kohtuuttomuus esteperustetta sovelletaan vain yksityishenkilöiden välisiin velkoihin. Takaaja ei voi vedota tähän säädökseen päävelallisen velkajärjestelyn estämiseksi. (HE 83/2014, 55.)

Tuomioistuin voi hankkia selvityksen velkajärjestelyn esteiden olemassaolosta, mutta pääsääntöisesti selvityksen hankkimiseen tarvitaan velkojan perusteltu väite. Esteperusteesta huolimatta tuomioistuin voi myöntää velkajärjestelyn, jos siihen on painavia syitä. Erityisesti huomioidaan velallisen toimet velkojen maksamiseksi ja muut velallisen olosuhteet, velkaantumisesta kulunut aika sekä velkajärjestelyn merkitys velalliselle ja velkojalle. (Lehtonen, Mökkinen, Töyrylä, Seulu & Tammerkoski 2011, 18–19.) Painavien syiden perusteella myönnetty velkajärjestely ei edellytä että velat olisivat huomattavan vanhoja. Aiemmin velkajärjestelyyn hakeutuneiden velallisten velkaongelmat olivat pitkäkestoisia yli kolmasosalla talous- ja velkaneuvonnan asiakaskunnasta, nyt heidän asiakkaistaan pitkäkestoisia maksuvaikeuksia on alle 15 prosentilla. Velallinen on voinut esimerkiksi pyrkiä hyvittämään esteen vaikutusta tekemällä voitavansa velkojen maksamiseksi ja velkajärjestely voitaisiin myöntää, vaikka velat eivät ole erityisen vanhoja, kun muut syyt puoltavat velkajärjestelyn myöntämistä. Velkaantumisesta kuluneella ajalla on merkitystä erityisesti, jos aika on huomattavan pitkä tai lyhyt. Painavien syiden arviointi perustuu aina tuomioistuimen kokonaisuarkintaan. (HE 83/2014, 55–56.)

Niiranen (2015) on ottanut ohjeissaan esimerkiksi korkeimman oikeuden päätöksen (KKO:2014:2), jossa velkajärjestely on myönnetty painavilla syillä, vaikka velkaantumisesta oli kuulunut noin kolme vuotta ennen velkajärjestelyn hakemista.

KKO:2014:52 Kokonaisarvostelu A:n toimenpiteet velkojen maksamiseksi puoltavat velkajärjestelyn myöntämistä. Lisäksi velkajärjestelyllä on huomattava merkitys A:lle ja toisaalta velkajärjestelyllä ei ole velkojille suurta merkitystä. Tähän nähden ja velkajärjestelyn esteen laadusta lausutun perusteella myöskään yleinen yhteiskunta- ja maksu-moraali ei käsillä olevassa tapauksessa edellytä velkajärjestelyhake-

muksen hylkäämistä. Kokonaisuutena arvostellen velkajärjestelyn myöntämiselle on velkajärjestelylain 10 a §:n tarkoittamat painavat syyt siitä huolimatta, että velkaantumisesta ei ole kulunut pitkää aikaa.

Helsingin hovioikeus 4.6.2015 päätöksellään nro 806 päättänyt että lakisääteisiä velvollisuuksiaan elinkeinotoiminnassa laiminlyöneelle ja tulevasta perinnöstä luopuneelle voitiin myöntää velkajärjestely painaavasta syystä ja kumonnut käräjäoikeuden päätöksen ja määrännyt velkajärjestelyn aloitettavaksi. Hakijan suurin velka, joka muodosti pääosan hakijan 166 380 euron kokonaisvelkamäärästään, oli syntynyt elinkeinotoiminnassa, jossa oli laiminlyöty olennaisesti lakisääteisiä velvollisuuksia. Hakija oli lisäksi katsottu äitinsä jälkeen tulevasta perinnöstä luopumalla sopimattomasti heikentäneen tai järjestelleen taloudellista asemaansa velkojien vahingoksi. Asiaa kokonaisuutena harkittuaan HO katsoi, että asiassa oli VJL 10 a §:ssä tarkoitettuja painavia syitä myöntää velkajärjestely. Velkajärjestelyllä oli hakijalle suurempi merkitys kuin pääasiallisille velkojille eli Suomen valtiolle ja vakavaraisille rahoitusyhtiöille. Hakijan maksuvara oli kuukaudessa 683,71 euroa, joten ulosmittauksen jatkaminen ei merkittävästi lyhentänyt velkojen pääomaa, vaan suoritukset menivät pääosin korkojen ja muiden kulujen kattamiseen. Suurin velkoja oli verohallinto noin 118 470 saatavilla. Hakijalta oli ulosmitattu 2010–2014 säännönmukaisesti yhteensä n. 28 000 euroa, jonka katsottiin tulotasoon nähden huomattavaksi summaksi. Hakijan katsottiin tehneen voitavansa velkojensa maksamiseksi. Hakijan pääasiallisesta velkaantumisesta oli kulunut suhteellisen pitkä aika 5–8 vuotta, eikä hänellä ollut vuoden 2010 jälkeen syntynyttä uutta velkaa. Hovioikeus katsoi että velkajärjestelyllä oli hakijalle suurempi merkitys kuin pääasiallisille velkojille. Maksuvara huomioon ottaen velkojat saivat huomattavan suorituksen veloilleen velkajärjestelyssäkin, joten velkajärjestelyn myöntämisestä voitiin pitää perusteltuna ratkaisuna hakijan ja hänen velkojensa kannalta. Helsingin hovioikeus 4.6.2015, päätös nro 806, Dnro S 15/760, vailla lainvoimaa 4.6.2015. (Surakka 2015.)

6 VELKOJEN JÄRJESTELY

6.1 Elinkeinotoiminnan velkojen järjestely

Velallisen maksukyvyttömyyttä arvioitaessa otetaan huomioon mahdollinen sellainen elinkeinotoimintaan liittyvän varallisuuden myyminen, joka ei ole tarpeellista elinkeinotoiminnan jatkumiseksi. Lisäksi tarkastellaan sitä, kertyisikö koko elinkeinotoiminnan varallisuuden myynnistä enemmän kuin maksuvarasta. Elinkeinotoiminnan velkojen järjestelylle ei ole edellytyksiä, jos varallisuuden myyminen tuottaa paremman kertymän kuin maksuvarakertymä, eikä elinkeinotoimintaa olisi mahdollista jatkaa elinkeinotoiminnan varallisuuden myynnin jälkeen. (Niiranen 2015, 18.)

Elinkeinonharjoittaja on velvollinen myymään omaisuuden, joka ei ole elinkeinotoiminnan kannalta tarpeen ja elinkeinotoiminnan kannalta tarpeellisenkin varallisuuden myyntiä voidaan edellyttää, jos toiminnan jatkaminen ei ole tarkoituksenmukaista ottaen huomioon siitä velalliselle kertyvä tulo. Niirasen (2015) mukaan säädös tarkoittaa sitä, että varallisuus olisi myytävä, jos velkajärjestelyn maksuohjelma tuottaisi velkojille huomattavasti vähemmän kuin varallisuuden myynnistä saatavat tuotot. Varallisuuden myynnistä saatavaa tuottoa arvioitaessa huomioidaan nettotuotto. Velkojen suostumuksella on kuitenkin mahdollista, että velallinen hyvittää velkojille varallisuuden myynnistä kertyvän erotuksen pidemmällä maksuohjelmalla kuin laissa asetettu. Velkojalla on pääasiallinen näyttötaakka varallisuuden myynnin ensisijaisuudesta. (VJL 57/1993 46 §; Niiranen 2015, 18–19.)

Yksityisen elinkeinonharjoittajan edellytys velkajärjestelyn saamiselle on maksuvaran muodostuminen. Maksuvaraedellytystä sovelletaan myös niihin elinkeinonharjoittajiin, joilla ei ole tarvetta elinkeinotoiminnan velkojen järjestelylle. Maksuvara ei saa olla negatiivinen eikä nolla ja sitä pitää riittää vakuusvelkojen maksamisen lisäksi nimenomaan tavallisten velkojen maksamiseen. (Niiranen 2015, 21.) Elinkeinotoiminnan kannattavuutta ja elinkeinonharjoittajan maksuvaraa on käsitelty työssä tarkemmin myöhemmin.

6.2 Velkajärjestelyn keinot

Velkajärjestelyssä voidaan tuomioistuimen päätöksellä muuttaa velkajärjestelyn piiriin kuuluvien velkojen maksuaikataulua, määrätä velallisen maksusuoritukset luettavaksi ensin velan pääoman ja vasta sen jälkeen luottokustannusten lyhennykseksi, alentaa jäljellä olevaan luottoaikaan kohdistuvien luottokustannusten maksuvelvollisuutta, alentaa maksamatta olevan velan määrää tai poistaa velan maksuvelvollisuus kokonaan. Vakuusvelan osalta ei voida kuitenkaan alentaa maksamatta olevan velan määrää tai poistaa maksuvelvollisuutta kokonaan. Velkajärjestely voi myös sisältää velan maksamisen osittain tai kokonaan kertasuorituksena sitä tarkoitusta varten otettavalla uudella velalla. Velkoihin on sovellettava velkojan kannalta lievintä keinoa, jolla velallisen taloudellinen tilanne saadaan korjattua. Velan määrää voidaan alentaa tai maksuvelvollisuus poistaa kokonaan ainoastaan, jos velkajärjestelyä ei voida muuten toteuttaa. (VJL 57/1993, 25 §.) Velallinen voi tiukoin edellytyksin vapautua osittain tai kokonaan veloista tai koroista ja velkoja voi menettää osin tai kokonaan saatavansa velkajärjestelyssä (Niemi 2014, 224).

Velkajärjestelyssä voidaan muuttaa velkaa koskevia vakuusjärjestelyjä korvaamalla vakuus toisella velan turvaavalla vakuudella, mutta muuten velkajärjestely ei vaikuta velkojan esinevakuusoikeuden pysyvyyteen tai sisältöön. (VJL 57/1993, 26 §.) Velkajärjestelyn alkaminen ei estä velkojaa perimästä velkaa takaajalta tai kolmannen henkilön asettaman vakuuden arvosta tai irtisanomasta tai muuten eräännyttämästä velkaa takaajan tai vakuuden asettajan osalta (VJL 57/1993, 15 §).

6.3 Velkajärjestelyn merkitys velkojalle

Velkajärjestelyssä velkoja voi menettää saatavastaan osan tai koko saatavansa. Velkojalle velkajärjestely on työläs, velkajärjestelymenettely on raskas ja kustannukset, jotka aiheutuvat velkojalle menettelyn aikana, jäävät velkojan itsensä kannettavaksi. Velkojia voidaan kuulla velkajärjestelyn hakemusvaiheessa ja maksuohjelmaa vahvistettaessa, muuta päätösvaltaa heillä ei ole. Ohjelman toteutumisen seuranta ja velallisen olosuhteissa aiheutuvien muutosten selvittäminen aiheuttavat myös velkojalle

lisätyötä. Velkojan kannalta velkajärjestelyn lopputulos riippuu mahdollista velan vakuuksista, velallisen maksuvarasta, maksuohjelman kestosta ja siitä paljonko velallisella on perusturvaan kuulumatonta omaisuutta, joka voidaan realisoida ja käyttää velkojen maksuun. (Lehtonen, Mökkinen, Töyrylä, Seulu & Tammerkoski 2011, 3.)

6.4 Velkajärjestelyn suhde konkurssiin

Velkajärjestelyhakemuksen jättäminen lykkää mahdollisen konkurssihakemuksen käsittelyä siihen saakka, kunnes päätös velkajärjestelyn aloittamisesta on tehty. Konkurssihakemus raukeaa, jos velkajärjestely aloitetaan. Konkurssissa olevan velallisen hakemusta velkajärjestelystä ei voida ottaa tutkittavaksi ennen kuin konkurssissa on vahvistettu pesäluettelo. Velkajärjestelyn alettua velallinen voidaan asettaa konkurssiin velkojan hakemuksesta vain, jos konkurssihakemus perustuu velkajärjestelyn alkamisen jälkeen syntyneen velan maksun laiminlyöntiin. Jos velallinen asetetaan konkurssiin velkajärjestely raukeaa. (VJL 57/1993 20 §.) Velkajärjestelylain uudistamisessa lisättiin säännös, jonka mukaan menettelyn aikana syntyneillä veloilla on etuoikeusasema konkurssissa, jos velallinen asetetaan konkurssiin ennen maksuohjelman päättymistä (VJL 57/1993 20 a §.).

7 VELKAJÄRJESTELYN VAIHEET

7.1 Velkajärjestelyn hakeminen

Ennen kuin velallinen voi hakea velkajärjestelyä tuomioistuimessa, hänen on pääsääntöisesti selvitettävä mahdollisuudet päästä sovintoon velkojien kanssa. Sovintomahdollisuuden selvittämättä jättäminen ei kuitenkaan enää ole estoperuste. Sovintoneuvotteluita ei tarvitse käydä, jos se on ilmeisen tarpeetonta velallisen maksukykyyn vähäisyyden vuoksi, velkojia on paljon, osa velkojista on tuntemattomia tai jos on muu syy, kuten esimerkiksi kiire hakea väliaikaista kieltoa, eikä ole aikaa selvittää sovintomahdollisuutta. Velkojalla on hyvän luotonanto- ja perintätavan mukais-

ti velvollisuus myötävaikuttaa sovinnon syntymiseen, eikä velkoja voi järjestelmällisesti kieltäytyä sovinnosta. (Niiranen 2015, 57–58.)

Tuomioistuin voi jättää velkajärjestelyhakemuksen tutkimatta, jos velkajärjestelyhakemus on puutteellinen tai se ei noudata vahvistettua kaavaa. Velallisen kotipaikan on oltava Suomessa, elinkeinonharjoittajan kyseessä ollessa yrityksen kotipaikalla ei ole merkitystä. Velkajärjestelyhakemusta ei oteta tuomioistuimessa tutkittavaksi, jos velallinen on asetettu konkurssiin eikä pesäluettelo ole vahvistettu. Jos velallisen pesäluettelo on vahvistettu tai konkurssiin asettaminen päättyy, hakemus voidaan tutkia, tämä koskee velallista henkilökohtaisesti, ei velallisen henkilöyrittäjästä. (Niiranen 2015, 14.)

7.2 Velkajärjestelyn vireilletulo

Velkajärjestely tulee vireille velallisen hakemuksesta velallisen kotipaikan käräjäoikeudessa. Velkajärjestely alkaa kun tuomioistuin tekee päätöksen sen aloittamisesta, oikeusvaikutuksia voi kuitenkin tulla jo hakemuksen saapumisesta käräjäoikeuteen. Tuomioistuin voi antaa väliaikaisen määräyksen, jolla kielletään velallista maksamasta velkojaan tai antamasta vakuutta, velkojaa perimästä velkaa tai hakemasta turvaamistointa, estää voidaan myös ulosmittaus, häätäminen asunnosta, osamaksuesineen takaisinotto ja tilitys tai sakon muuntorangaistuksen täytäntöönpano. (Linna 2012, 251.)

Velallisella on tietojenantoantovelvollisuus eli velvollisuus antaa tuomioistuimelle ja velkojille sekä mahdolliselle selvittäjälle kaikki tarpeelliset tiedot velkajärjestelyn kannalta merkityksellisistä seikoista. Velalliselle tulee myös myötävaikutusvelvollisuus, eli velallinen saa hakemuksen jälkeen käyttää varojaan vain välttämättömiin menoihin, eikä uutta velkaa yleensä saa tehdä. Velallinen on velvollinen myötävaikuttamaan siihen, että velkajärjestely voidaan toteuttaa asianmukaisesti ja hänen tulee pyrkiä ylläpitämään maksukykyään ja ryhtyä toimiin maksukykynsä parantamiseksi. (Linna 2012, 251–252.)

7.3 Velkajärjestelyn hakemisen ja alkamisen oikeusvaikutukset

Tuomioistuimen tehtyä päätöksen velkajärjestelyn aloittamisesta astuu voimaan velkajärjestelyn piiriin kuuluvia velkoja koskevat maksu-, vakuudenasettamis-, perintä- ja täytäntöönpanokiellot. Myös viivästyskoron kertyminen velkajärjestelyn piiriin kuuluvalla velalla keskeytyy. Velkajärjestelyn piiriin kuuluvat kaikki velallisen velat, jotka ovat syntyneet ennen velkajärjestelyn alkamista. Maksukielto ei koske uusia velkajärjestelyn alkamisen jälkeen syntyneet velkoja, vaan uudet velat pitää maksaa sitä mukaa kuin ne erääntyvät. Velkajärjestelyn alkamisen oikeusvaikutukset ovat voimassa maksuohjelman vahvistamiseen saakka. (Lehtonen, Mökkinen, Töyrylä, Seulu & Tammerkosi 2011, 24.)

Velkajärjestelyn alettua velallinen ei saa maksaa velkajärjestelyn piiriin kuuluvaa velkaansa tai antaa siitä vakuutta. Elinkeinonharjoittajalla on muutamia poikkeuksia maksukieltoon. Elinkeinonharjoittajan on maksettava vakuusvelan korot ja muut luottokustannukset menettelyaikana. Hänen on maksettava työntekijöiden palkat ja työstä aiheutuneiden kustannusten korvaukset velkajärjestelyn alkamista edeltäneiltä kolmelta kuukaudelta ja ennen velkajärjestelyn alkamista kertyneet työntekijöiden lomapalkat ja korvaukset. Elinkeinonharjoittajan pankissa olevan luotollisen tilin käyttöä voidaan jatkaa ja tilille kertyvät suoritukset voidaan lukea pankin tiliin liittyvän luottosaatavan lyhennykseksi. Tilille tulevat maksut pitää kuitenkin kohdistaa vain kyseisen luottosaatavan lyhennykseksi, eikä niitä saa jakaa muille veloille. Vakuusvelkojilla on myös oikeus korvaukseen vakuuden arvon alentumisesta, jos alentuminen on johtunut siitä, että velallinen on käyttänyt vakuutena olevaa omaisuutta elinkeinotoiminnassa menettelyn tai väliaikaisen kiellon voimassaoloaikana. Suoritettu korvaus luetaan vakuusvelan lyhennykseksi. Elinkeinonharjoittajan on pidettävä velkajärjestelyn piiriin kuuluvan velan vakuutena oleva elinkeinotoiminnassa käytettävä omaisuus asianmukaisesti vakuutettuna. (VJL 57/1993, 12 §; HE 83/2014, 59.)

Velkajärjestelylain uudistuksessa lisättiin kaikkia velallisia koskeviin perintäkieltoihin kohta, jonka mukaan velkajärjestelyn piiriin kuluva velan maksun laiminlyöntiin perustuvan velalliselle haitallisen hallinnollisen päätöksen tekeminen on kiellon

piiriin kuuluva toimenpide. Velalliselle haitallisella hallinnollisella päätöksellä tarkoitetaan lain valmisteluaineiston mukaan sellaista päätöstä, jonka verohallinto tai muu viranomainen voi tehdä maksuviivästyksen perusteella, esimerkkeinä on annettu ennakonperintärekisteristä poistaminen ja liikenneluvan tai anniskeluluvan peruuttaminen. (HE 83/2014, 60; Niiranen 2015, 59.)

Velkajärjestelyn alettua velallisen elinkeinotoiminnassa käyttämään omaisuuteen ei saa velkajärjestelyn piiriin kuuluvan velan perusteella kohdistaa viranomaisen päätökseen perustuvaa turvaamistoimenpidettä ja ennen velkajärjestelyn alkamista määrätty turvaamistoimenpide lakkaa. Elinkeinotoiminnassa käytettävän omaisuuden suojaaminen on velkajärjestelyssä samoin kuin yrityssaneerauksessa perusteltua sen vuoksi, ettei elinkeinotoiminnan jatkaminen vaarannu elinkeinotoiminnassa käytettävään omaisuuteen kohdistuvien turvaamistoimien vuoksi. (VJL 57/1993, 12 §; HE 83/2014, 60.)

Vakuusvelkojalla on oikeus saada poikkeus esinevakuutusosoikeuteen perustuvien rahaksimuutto- tai takaisinotto-oikeuksien käyttämiseen, kun vakuutena oleva omaisuus ei kuulu velallisen perusturvaan tai on ilmeistä, ettei velallinen kykenisi maksamaan vakuusvelkaosuutta. Elinkeinotoimintaan liittyen uudistuksessa laajennettiin säännöstä siten, että velallinen ei tarvitse vakuutena olevaa omaisuutta elinkeinotoiminnassaan. Lisäksi tuomioistuin voi antaa luvan myydä vakuutena olevaa velallisen omaisuutta, jos velallinen laiminlyö tietyt velvollisuudet vakuusvelkojaa koskien. Tämä koskee ainoastaan elinkeinotoimintaa harjoittavia velallisia ja on vastaava kuin yrityssaneerauslaissa. Laiminlyönnin pitää olla muuta kuin vähäinen ja koskea tapauksia, joissa elinkeinonharjoittaja ei ole maksanut vakuusvelan korkoja menettelyaikana, korvannut vakuusvelkojalle menettelyn aikana tapahtunutta elinkeinotoiminnassa käytetyn vakuuden arvon alentumista tai velallinen on jättänyt elinkeinotoiminnassa käytetyn vakuuden vakuuttamatta. (HE 83/2014, 60; Niiranen 2015, 31.)

Tuomioistuin voi määrätä täytäntöönpanon keskeytettäväksi ja myynnin peruutettavaksi tilanteessa, jossa velalliselta ulosmitatun omaisuuden myynnistä on kuulutettu ennen velkajärjestelyn alkamista. Säännös koski aiemmin vain perusturvaan kuuluvaa omaisuutta tilanteessa, jossa oli ilmeistä että omaisuutta ei ole velkajärjestelyssä

käytettävä velkojen suorituksiksi, mutta laajennettiin koskemaan myös velallisen elinkeinotoiminnassa tarvittavaa omaisuutta. Velallista ei voi häätää elinkeinotoimintaan käytettävästä huoneistosta, jos häädön perusteena ovat maksamattomat vuokrat tai vastikkeet ja velallinen kykenee maksamaan ne jatkossa. Osamaksukaupassa tarkoitettu tavaran takaisinotto tai tilitys on keskeytettävä, jos tavara kuuluu velallisen perusturvaan tai jos velallinen tarvitsee tavaraa elinkeinotoiminnassaan. Tapauskohtaisesti tulee arvioitavaksi, mikä on osamaksukaupalla hankitun omaisuuden käyttötarkoitus. Esimerkiksi hallituksen esityksessä on annettu elinkeinotoiminnassa käytettävä metsätyökone, jolla velallinen harjoittaa elinkeinotoimintaa ja jonka takaisinottoon tai tilitykseen virka-apua ei voida antaa. (HE 83/2014, 61; Niiranen 2015, 31.)

Elinkeinonharjoittajan vuokraaman pääsääntöisesti elinkeinotoiminnassa käytettävän huoneiston osalta vuokranantajalla on oikeus korvaukseen sopimuksen ennaikaisen päättymisen vuoksi. Korvaus kattaa omaisuuden hallinnan palauttamisesta aiheutuneet välttämättömät kustannukset sekä kohtuullisen korvauksen muusta vuokranantajan osoittamasta vahingosta. Uudistetun säännöksen tarkoituksena on että liikehuoneiston vuokranantajan oikeus korvaukseen määräytyisi samalla tavoin riippumatta siitä, hakeutuuko elinkeinonharjoittaja velkajärjestelyyn vai yrityssaneeraukseen. Korvauksesta muodostuu uusi velkajärjestelyn kuuluva velka. (HE 83/2014, 61.)

Elinkeinonharjoittaja voi maksukiellon estämättä maksaa maksun ennen velkajärjestelyn alkamista sovitusta suorituksista, jos suoritusta voidaan pitää tavanomaisena. Elinkeinotoiminnan jatkamisen helpottamiseksi lakiin otetun säännöksen tarkoituksena on mahdollistaa yksityisen elinkeinon- tai ammatinharjoittajan toiminnan kanalta tavanomaiset suoritukset siinäkin tapauksessa, että niitä koskevat sopimukset on tehty ennen velkajärjestelyn alkamista. (HE 83/2014, 62.)

7.4 Maksuohjelman laatiminen ja sisältö

Velkajärjestelyn piiriin kuuluvat ennen velkajärjestelyn aloittamista syntyneet velat. Maksuohjelma määrää sen, miten velallisen on maksettava velkansa, se määrää mitä

ja milloin velallisen on suoritettava kullekin velkojalleen. Maksuohjelman tultua mahdollisine lisäsuorituksineen suoritetuksi velallinen vapautuu maksuohjelman piirissä olleista veloistaan. (Kuluttajavirasto 2012, 9.)

Ehdotus maksuohjelmaksi voi olla velkajärjestelyhakemuksen liitteenä, jolloin tuomioistuimen on kuultava velkojia samanaikaisesti sekä hakemuksesta että maksuohjelmasta. Jos maksuohjelmaehdotusta ei ole hakemuksen liitteenä, sitä ei voida vahvistaa samanaikaisesti aloittamispäätöksen kanssa, vaan aloittamispäätöksen yhteydessä asetetaan määräaika, johon mennessä maksuohjelmaehdotus on toimitettava ja mihin mennessä velkojien on siitä lausuttava. (Niiranen 2015, 73.)

Ehdotuksen maksuohjelmaksi laatii velallinen itse yleensä talous- ja velkaneuvojan avustuksella tai erityinen selvittäjä (Linna 2014, 263). Velkajärjestelylain muutoksen myötä käräjäoikeus voi vain poikkeuksellisesti määrätä selvittäjän, jos velallinen on laatinut maksuohjelmaehdotuksen (Niiranen 2015, 75). Selvittäjän määrääminen on mahdollista, jos se asian riitaisuuden tai epäselvyyden vuoksi on tarpeen. Tuomioistuin ei voi määrätä selvittäjää kuulematta ensin velkojia hakemuksesta ja maksuohjelmaehdotuksesta. (HE 83/2014, 35.)

Maksuohjelman laatimista varten selvitetään velallisen tulot, menot ja varallisuus, sekä velkojilta saatujen tietojen perusteella velkojen perusteet ja määrät. Kaikilla osallisille annetaan tilaisuus esittää kirjallinen lausuma hakemuksesta ja maksuohjelman sisällöstä maksuohjelmaehdotuksen laatimisen jälkeen. Kirjallinen lausuma on merkityksellinen, sillä käräjäoikeus tutkii maksuohjelman oikeellisuuden vain sillä osin, kun velkojat, velallinen tai mahdolliset takaajat ja kanssavelalliset ovat lausumissaan siihen puuttuneet. (Kilpailu- ja kuluttajaviraston www-sivut 2015.)

Velkajärjestelyssä velallisen on käytettävä velkojen maksamiseen kaikki ne tulot, joita hän ei tarvitse välttämättömiin elinkustannuksiinsa ja elatusvelvollisuudesta aiheutuviin menoihin eli koko maksuvaransa (VJL 57/1993, 5 §). Velallisen maksuvara on se osa tuloista, joka jää kun tuloista vähennetään kohtuulliset menot. Kohtuulliseksi menoiksi katsotaan asumiskustannukset, velkajärjestelynormien mukaiset elinkustannukset, mahdolliset elatusapumaksut ja muut erikseen huomioitavat menot,

kuten tavanomaista suuremmat terveydenhoitomenot ja paikallisliikenteen maksun ylittävät työmatkakulut ja päivähoitomaksut. (Kilpailu- ja kuluttajaviraston www-sivut 2015.) Välttämättöminä elinkustannuksina otetaan huomioon erilaiset päivittäismenot, kuten ravinto, vaatteet ja tavanomaiset terveydenhoitomenot. Päivittäismenot huomioidaan kuukautta kohden vakiomääräisinä. (Linna 2014, 206.)

Maksuohjelmassa voidaan velkajärjestelylain edellytysten mukaisesti erottaa velallisen perusturvaan kuuluva omaisuus, jota ovat velallisen omistusasunto, kohtuullinen asuntoirto- ja huonekaluvarasto ja kohtuullisen tarpeen mukaiset henkilökohtaiset tavarat sekä työvälineet ja niihin rinnastettava esineet, joita velallinen tarvitsee toimeentulonsa turvaamisen. Velallisen muu kuin perusturvaan kuuluva omaisuus on käytettävä velkojen maksuun. (Linna 2014, 261.)

Velkajärjestelylain (57/1993) 36 §:ssä määrätään maksuohjelmaan sisällytettävät tiedot. Maksuohjelmasta pitää käydä ilmi riittävästi eriteltynä velallisen

- varallisuus, jota ei ole muutettava rahaksi
- varallisuuden rahaksimuutosta saadut tai saatavaksi arvioidut tuotot sekä muut varallisuutta koskevat määräykset
- tulot ja arvio tulojen odotettavissa olevasta kehityksestä
- välttämättömistä elinkustannuksista ja velallisen elatusvelvollisuudesta aiheutuvat menot ja muut hän taloudelliseen asemaansa vaikuttavat seikat
- maksuvara kuukautta tai muuta sopivaa ajanjaksoa kohti laskettuna
- toimenpiteet, joihin velallisen on ryhdyttävä maksukykyensä parantamiseksi
- vakuusvelat ja vakuutena oleva omaisuus
- vakuusvelkaosuus, velkajärjestelyn sisältö, maksuaikataulu ja maksuohjelman kesto vakuusvelkojen osalta
- tavalliset velat ja niiden suorittamiseen käytettävä maksuvara ja varat
- velkajärjestelyn sisältö, maksuaikataulu ja maksuohjelman kesto tavallisten velkojen osalta
- määräykset perintäkieltoja ja turvaamistoimenpiteitä sekä muuta täytäntöönpanoa, virka-apua ja turvaamistoimia koskevista toimenpiteistä
- lisäsuoritusvelvollisuuden perusteita ja täyttämistä koskevat määräykset

- oikeudenkäyntikuluja sekä selvittäjän palkkiota ja kustannuksia koskevat ratkaisut.

7.4.1 Maksuohjelma tavallisten velkojen osalta

Velkajärjestelylain 34 §:n mukaan velallisen varallisuuden rahaksimuutosta saatavat varat, jotka jäävät jäljelle kun rahaksimuuttokustannukset ja vakuusvelat on maksettu, on käytettävä tavallisten velkojen maksuun. Velallisen on maksettava tavallisia velkojaan vähimmäiskertymää vastaava määrä riippumatta siitä, saako velallinen pitää asuntonsa vai onko se muutettava rahaksi. Tavallisten velkojen vähimmäiskertymään luetaan mahdollinen ylijäämäarvo, joka saadaan, kun velallisen omistusasunnon todennäköisestä myyntihinnasta vähennetään rahaksimuuttokustannukset, vakuusvelat ja sellainen pääomamäärä jonka turvin velallisen ja hänen perheensä asuminen edullisimman saatavilla olevan vaihtoehdon mukaan tulisi turvatuksi, sekä se kertymä, jonka viisi vuotta kestävä maksuohjelma tuottaisi tavallisille velkojille, jos velallisen asumiskustannukset arvioidaan sen mukaan, että hänen ja hänen perheensä asuminen järjestetään edullisimman saatavilla olevan vaihtoehdon mukaan. (VJL 57/1993 32 §, 34 §.) Asumissuojaosuuden laskennassa huomioidaan velallisen perhetilanne ja muut henkilökohtaiset olosuhteet samoin kuin asuntojen hintataso ja asumiskustannukset paikkakuntaakohtaisesti. Velallisen asumissuojaosuuden määrä riippuu siitä, kuinka paljon asunnossa on velatonta varallisuusarvoa. (HE 83/2014, 17.)

Kokonaiskertymästä katetaan ensin mahdolliset etuoikeutetut velat eli etuoikeutetut elatusapuvelat ja sellaiset velat, jotka liittyvät velallisen välttämättömiin elinkustannuksiin tai ovat velallisen välttämättömiä asumiskuluja. Seuraavaksi katetaan muut tavalliset velat ja viimesijaisesti saldopäivän ja maksuohjelman vahvistamisen aikana kertyneet korot ja sellaiset velat, jotka ovat konkurssissa viimeiseksi suoritettavia. (Uitto 2010, 197; VJL 57/1993, 31 §.)

7.4.2 Maksuohjelma vakuusvelkojen osalta

Vakuusvelkaan voidaan soveltaa velkajärjestelyn keinoista vain velan maksuaikataulun muuttamista, maksusuoritusten lukemista ensin velan pääomaan ja vasta sen jälkeen luottokustannusten lyhennyksiksi ja jäljellä olevaan luottoaikaan kohdistuvien luottokustannusten maksuvelvollisuuden alentamista tai velan maksamista kokonaan tai osaksi kertasuorituksena tätä tarkoitusta varten otettavalla uudella velalla. Vakuusvelan erääntynyttä viivästyskorkoa voidaan myös alentaa tai poistaa se kokonaan. Velkajärjestely ei vaikuta velkojan esinevakuusoikeuden pysyvyyteen tai sisältöön, kuitenkin vakuusjärjestelyjä voidaan muuttaa korvaamalla vakuus toisella velan turvaavalla vakuudella. (VJL 57/1993, 26 §.)

Velkajärjestelylakimuutoksessa säädettiin elinkeinonharjoittajia koskevia poikkeussäännöksiä. Elinkeinonharjoittajan on maksettava vakuusvelan korot ja muut luottokustannukset menettelyaikana. Elinkeinonharjoittajan on myös korvattava vakuusvelkojalle käytöstä johtuva vakuuden arvon alentuminen. Säännös vastaa sisällöltään yrityssaneerauslain 33 §:ää ja sen tarkoitus on turvata vakuusvelkojalle samanlainen asema riippumatta siitä, hakeutuuko elinkeinonharjoittaja velkajärjestelyyn vai yrityssaneeraukseen. (HE 83/2014, 59.)

7.5 Velkojien kuuleminen

Mikäli velkajärjestelyhakemukseen on liitetty maksuohjelmaehdotus, tuomioistuin lähettää hakemuksen ja maksuohjelmaehdotuksen tiedoksi kaikille velkojille. Tuomioistuin asettaa määräpäivän, mihin mennessä velkojien on esitettävä lausuma velkajärjestelyhakemuksesta, maksuohjelmaehdotuksesta ja mahdolliset väitteet maksuohjelmaehdotukseen sisältyvistä veloista. Tuomioistuimen on myös annettava yksityisvelkojalle selvitys mahdollisuudesta vaatia ohjelman jatkamista hyväkseen. Velkojien on lausuttava samanaikaisesti molemmista velkajärjestelystä ja maksuohjelmasta. Poikkeuksena velkojien kuulemiseen on yksinkertaistettu menettely. Jos velkojille on tehty sovintoehdotus ja yksinkertaistetun menettelyn ehdot täyttyvät,

niin silloin tuomioistuimen ei tarvitse kuulla velkojia, vaan maksuohjelmaehdotus vahvistetaan sellaisenaan. (HE 83/2014, 52 a §; Niiranen 2015, 77.)

Mikäli yksikään velkojista ei vastusta maksuohjelmaa tai hakemusta, eikä esitä velkoja koskevia väitteitä, tuomioistuin voi samanaikaisesti aloittaa velkajärjestelyn sekä vahvistaa maksuohjelman. Jos velkojat vastustavat maksuohjelmaa tuomioistuin pyytää velalliselta vastinetta velkojien väitteistä tai pyytää täydentämään tai muuttamaan maksuohjelmaa. Vaihtoehtoisesti tuomioistuin voi aloittaa velkajärjestelyn, mutta ei vahvista maksuohjelmaa, vaan määrää selvittäjän laatimaan ehdotuksen maksuohjelmaksi. (Niiranen 2015, 77.)

Mikäli velkajärjestelyhakemuksen liitteenä ei ole ollut maksuohjelmaehdotusta, asetetaan aloittamispäätöksen yhteydessä määräaika, johon mennessä maksuohjelmaehdotus on toimitettava ja mihin mennessä velkojien on siitä lausuttava. Maksuohjelmaehdotus voidaan laatia aloittamispäätöksen jälkeen esimerkiksi, kun maksuohjelmaehdotusta ei ehditty kiireen vuoksi laatimaan hakemuksen liitteeksi, jokin olennainen maksuohjelman laatimiseen vaikuttava seikka ei ole vielä varmistunut tai velkajärjestelyn myöntäminen olisi hyvin epävarmaa. (Niiranen 2015, 73, 79.)

7.6 Maksuohjelman vahvistaminen

Maksuohjelma voidaan vahvistaa, jos velkajärjestelylle on lain mukaiset edellytykset ja ohjelma vastaa velkajärjestelylain säädöksiä. Maksuohjelman poikkeaminen lain säädöksistä ei estä ohjelman vahvistamista, ellei velkoja tai velallinen ole siihen vedonnut maksuohjelmaehdotuksesta antamassaan lausumassa. (VJL 57/1993, 38 §.)

Maksuohjelma voidaan vahvistaa yksinkertaistetussa menettelyssä, jos kaikki velkajärjestelyn edellytykset täyttyvät, eikä velkajärjestelylle ole estettä. Maksuohjelman vahvistaminen yksinkertaistetussa menettelyssä edellyttää myös, että velkojat joiden saatavien yhteenlaskettu määrä on vähintään 80 % ja kaikki velkojat, joiden saatava on vähintään viisi prosenttia kaikkien velkojen kokonaismäärästä, ovat hyväksyneet maksuohjelmaehdotuksen tai eivät ole sitä vastustaneet. Mikäli velallinen itse tai

säädetty enemmistö vastustaa ehdotusta, maksuohjelmaehdotusta koskevat väitteet on käsiteltävä normaalisti. (VJL 57/1993, 38 §.)

Elinkeinotoiminnan velkoja järjesteltäessä tuomioistuin lähettää Patentti- ja rekisterihallitukselle ilmoituksen väliaikaisen kiellon määrittämisestä ja velkajärjestelyn aloittamisesta sekä maksuohjelman vahvistamisesta ja asian käsittelyn päättymisestä muun syyn vuoksi. Kaupparekisteriin merkityn elinkeinonharjoittajan kaupparekisteriotteessa näkyy merkintä elinkeinotoiminnan velkojen järjestelystä. (VJL 57/1993, 87 §.) Velkajärjestelyn hakemisesta tulee myös maksuhäiriömerkintä, joka poistuu vasta kun velkajärjestely on päättynyt tai jos hakemus tai velkajärjestely on jostain syystä rauennut.

7.7 Vahvistettu maksuohjelma

Maksuohjelman tultua vahvistetuksi velkajärjestelyn aloittamiseen liittyvät maksu-, perintä- ja täytäntöönpanokiellot lakkaavat. Vahvistettu maksuohjelma korvaa velallisen alkuperäisten velkojen ehdot ja velallisen on maksettava velkojilleen suorituksia maksuohjelman määräysten mukaan. Velkojalla ei ole suurempaa maksunsaanti-oikeutta kuin maksuohjelmassa on määrätty. (Koulu & Lindfors 2013, 171.)

Velkajärjestelylain 30 §:n mukaan velalliselle määrättävän maksuohjelman normaali pituus on kolme vuotta, mutta jos velallinen saa säilyttää omistusasuntonsa maksuohjelman kesto voi olla pidempi kuin kolme vuotta. Maksuohjelman kesto ei saa kuitenkaan ylittää kymmentä vuotta tavallisten velkojen osalta. Viiden vuoden maksuohjelmaa käytetään tapauksissa, joissa maksuvelvollisuus on kokonaan poistettu elliollaohjelmissa, tai jos velkajärjestely on myönnetty velkajärjestelyn esteestä huolimatta. Maksuohjelma voi nollaohjelmassakin olla viittä vuotta lyhempi, jos velalliselta puuttuu pysyvästi maksuvara iän, sairauden tai muun vastaavan syyn vuoksi. (Linna 2014, 261.)

Velallinen maksaa selvittäjän saatavasta korkeintaan neljän kuukauden maksuvaraa vastaavan määrän. Elinkeinonharjoittajien on maksettava enintään kuuden kuukau-

den maksuvaraa vastaava määrä, jos elinkeinotoiminnan velkoja järjestellään. Pidempi kuuden kuukauden aika koskee tilanteita, jossa maksuohjelman laatimiseen tai muuttamiseen on määrätty selvittäjä. Jos järjestellään elinkeinonharjoittajan yksityistalouden velkoja, maksuohjelman kesto pitenee pääsäännön mukaisesti neljä kuukautta. (VJL 57/1993, 30 §.)

Velkajärjestelylain 41 §:n mukaan velallisella on oikeus lykätä maksuja enintään kolmen kuukauden maksuvelvollisuutta vastaavalla määrällä maksuohjelman keston aikana, tai jos maksuohjelman kesto on kolme vuotta pidempi tavallisten velkojen osalta, lykkäysmahdollisuus on viiden kuukauden maksuvelvollisuutta vastaavalla määrällä ilmoittamalla velkojille lykkäyksestä. Lykätty maksu erääntyy maksuohjelman päättyessä. (VJL 57/1993, 41 §.)

Velallisen maksut tehdään pääsääntöisesti suoraa velkojalle ohjelmassa määrättyä maksuaikataulua noudattaen samalla tavoin kuin yrityksen saneerauksessa. Tuomioistuimien voi kuitenkin määrätä, että suoritukset kulkevat ulosottomiehen kautta. Velkajärjestelyn maksuohjelma muodostaa ulosottooperusteen samaan tapaan kuin yrityssaneerausohjelma. Velkajärjestelyssä velkoja ei saa hakea ulosottoa heti velallisen laininlyötyä suorituksen, vaan velkojan on odotettava kolme kuukautta, mutta tämän jälkeen velkoja voi hakea ulosottoa myös niille ohjelman mukaisille suorituksille, jotka erääntyvät vasta myöhemmin. Käytännössä yhden velkojan aloittama ulosotto johtaa siihen, että velallinen ei pysty noudattamaan maksuohjelmaa ja velkajärjestely ajan myötä raukeaa. (Koulu & Lindfors 2010, 131–132.)

Maksuohjelman toteuttamisaikana velallisen on ilmoitettava velkojalle, mikäli hänen maksukyvyssään tai muissa merkityksellisissä olosuhteissa tapahtuu olennaista paranemista. Velkojalla on mahdollisuus ilmoituksen perusteella vaatia maksuohjelman muuttamista edukseen. Velkajärjestelyn maksuohjelma on sovitettavissa velallisen maksukyvyssä ja olosuhteissa tapahtuviin muutoksiin. Velkajärjestelylain 44 §:n mukaan maksuohjelmaa saadaan muuttaa, kun olosuhteet muuttuvat olennaisesti, velkajärjestelyn kannalta olennainen seikka ilmaantuu, tuntematon velka ilmaantuu tai epäselvä velka vahvistetaan maksuohjelmasta poikkeavasti. (Koulu & Lindfors 2010, 132.)

Velallinen voi milloin tahansa irtaantua maksuohjelmasta, sillä tuomioistuimen on velallisen hakemuksesta määrättävä ohjelma raukeamaan. Velkajärjestelylain 42 §:n mukaan tuomioistuin voi määrätä maksuohjelman raukeamaan velkojan hakemuksesta, jos velallinen olennaisesti laiminlyö maksuohjelman noudattamisen ilman hyväksyttävää syytä, ohjelman vahvistamisen jälkeen ilmenee seikkoja, jotka olisivat estäneet velkajärjestelyn tai jos velallinen on vaarantanut maksuohjelman toteutumisen velkaantumalla tai laiminlyömällä muulla tavoin myötävaikutusvelvollisuutensa. (Koulu & Lindfors 2010, 132.) Mikäli maksuohjelma määrätään raukeamaan velkoja voi vaatia maksua saatavastaan velan alkuperäisten ehtojen mukaan. Maksuohjelman keston ajalta ei kuitenkaan tarvitse maksaa velalle viivästyskorkoa, ellei tuomioistuin toisin määrää. (Lehtonen, Mökkinen, Töyrylä, Seulu & Tammerkoski 2011, 49.)

Velallisen tulee noudattaa vahvistettua maksuohjelmaa ja sen määräyksiä. Velallinen ei saa maksuohjelman aikana itse heikentää maksukykyään ja velallisen on ryhdyttävä maksukyvyn parantamiseksi toimenpiteisiin, joita häneltä voidaan kohtuudella edellyttää. (Kilpailu- ja kuluttajaviraston www-sivut 2015.) Maksuohjelman päättyessä velallinen vapautuu maksuvelvollisuudestaan ja saa loput veloistaan anteeksi, jos velallisen tulot eivät ole maksuohjelman aikana nousseet ja hän on suorittanut ohjelman mukaiset määrät kuukausittain velkojille (Linna 2014, 26).

7.8 Lisäsuoritusjärjestelmä

Velalliselle syntyy lisäsuoritusvelvollisuus, jos hänen tulonsa nousevat tai varallisuus kasvaa maksuohjelman aikana. Lain uudistuksen myötä tehtiin lisäsuoritusvelvollisuutta koskeviin säännöksiin tarkennuksia, joiden tarkoituksena on ollut vähentää lisäsuoritusvelvollisuuden aiheuttamaa työmäärää ja kannustaa velallisia tulonhankintaan maksuohjelman aikana. Velallisen on tarkoitus oma-aloitteisesti, tarvittaessa talous- ja velkaneuvojan avustuksella, vuosittain tarkistaa lisäsuoritusvelvollisuutensa. (HE 83/2014, 30.) Vuonna 2015 lisäsuoritusvelvollisuus syntyy, jos velallisen tulot nousevat 2000 euroa maksuohjelmaan merkittyihin tuloihin verrattuna. Velallisen on käytettävä velkojensa suoritukseksi puolet 2000 euroa ylittävästä osasta. Ve-

lallisen saadessa perinnön, lahjan tai muun kertaluonteisen suorituksen, jonka määrä yksin tai yhdessä muiden suoritusten kanssa ylittää 1000 euroa, velallisen on maksettava velkojille 1000 euroa ylittävä osa rahamäärästä. (VJL 57/1993, 35 a §.)

Kertaluonteiseen suoritukseen perustuva maksuvelvollisuus on täytettävä kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun velallinen sai varat haltuunsa. Muilta osin lisäsuoritusvelvollisuus pitää täyttää seuraavan kalenterivuoden loppuun mennessä. (VJL 57/1993 35 a §.) Mikäli velallinen ei oma-aloitteisesti täytä lisäsuoritusvelvollisuuttaan, velkoja voi vaatia maksuohjelman keston päätyttyä tuomioistuinta vahvistamaan lisäsuoritusten määrän ja niiden maksuvelvollisuuden. Velkojan on tehtävä hakemus kahden vuoden kuluessa maksuohjelman keston päättymisestä ja ilman aiheutonta viivästystä saatuaan tiedon lisäsuoritusvelvollisuuden perusteesta. Ennen hakemuksen tekemistä velkojan on esitettävä velalliselle kirjallinen vaatimus ja varattava velalliselle tilaisuus vastata vaatimukseen (VJL 57/1993, 61 a §). Velallisella on velvollisuus antaa velkojalle pyydettyä selvitys lisäsuoritusvelvollisuuden perusteista. (Koulu & Lindfors 2013, 172–173.)

Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisun ”Velaton uusi alku? Velallisten selviytyminen velkajärjestelystä ja tilanne sen jälkeen” selvityksen mukaan joka viides velallinen oli maksanut kasvaneiden tulojen takia lisää suorituksia velkojilleen maksuohjelman aikana. Maksuohjelman päättymisen jälkeen lisäsuorituksia oli maksanut 29 % kaikista velkajärjestelyn läpikäyneistä. Keskimääräinen tilitettävä summa oli ollut 2000 euroa. (Valkama 2011, 10.)

7.9 Lisävelkaantuminen velkajärjestelyn aikana

Velkajärjestelyn aikana velallinen voi ottaa lainaa, joka on tarpeellista yrityksen hankintoihin ja muuhun rahoitukseen. Otettavan velan pitää olla elinkeinotoiminnan kannalta tarpeellista, eikä se saa olla määrältään tai ehdoiltaan epätavallista. Elinkeinoiminnassa on velkajärjestelystä huolimatta mahdollisuus ottaa määrältään tavallista suurempi luotto, jos se on tarkoituksenmukaista ottaen huomioon toiminnasta maksuohjelman aikana velalliselle kertyvä tulo. Tämä mahdollistaa eteenkin sellaiset

tarpeelliset investoinnit, kuten koneiden uusiminen, jotka ovat välttämättömiä maksuohjelman aikana. Luoton ottamista arvioidaan velkojien näkökulmasta ja tällöin arvioidaan nimenomaan luoton vaikutusta yritystoiminnan tulokseen maksuohjelman aikana. Jos kyseessä on investointi, jota ilman toiminta loppuisi kokonaan tai tulos laskisi maksuohjelman aikana, lisävelkaantuminen on sallittua. (HE 83/2014, 71; Niiranen 2015, 33.)

7.10 Maksuvaikeudet maksuohjelman aikana

Maksuohjelman keston aikana velallisen maksukyvyssä voi tapahtua muutoksia. Maksuohjelmaa voidaan velkajärjestelylain 44 §:n mukaan muuttaa velallisen tai velkojan hakemuksesta, jos velallisen maksukyky on heikentynyt niin olennaisesti, ettei häneltä voida kohtuudella edellyttää maksuohjelmassa määrätyn maksuvelvollisuuden täyttämistä ottaen erityisesti huomioon maksuvelvollisuuden täyttämiseen tarvittava aika velallisen muuttuneissa olosuhteissa tai jos muissa velkajärjestelyn kannalta merkityksellisissä olosuhteissa on ohjelman vahvistamisen jälkeen tapahtunut olennainen muutos. Maksukyvyyn vähäinen alentuminen ei aiheuta maksuohjelman muutosta ja kohtuullisuutta arvioitaessa keskeinen merkitys on velallisen jäljellä olevan maksuvelvollisuuden määrällä suhteessa maksukykyyn (Uitto 2010, 239–240). Mikäli elinkeinotoiminta päättyy ja velallinen jää työttömäksi, maksuohjelmaa voidaan muuttaa maksukyvyyn heikentymisen perusteella. Jos elinkeinotoiminta päättyy ja siitä jää velkajärjestelyn aloittamispäätöksen jälkeen syntynyttä maksamatonta velkaa, se ei kuulu velkajärjestelyn piiriin ja se on maksettava kokonaisuudessaan. Velkajärjestelyn piiriin kuulumattomien velkojen määrä ollessa niin suuri, ettei velallinen tule niistä selviytymään kohtuudella, voi velallinen silloin hakea maksuohjelman raukeamaan ja hakea velkajärjestelyä uudelleen tai yrityssaneerausta, jonka piiriin kuuluvat elinkeinotoiminnan velkojen lisäksi yksityistalouden velat. (VJL 57/1993, 44 §; Niiranen 2015, 34.)

8 KANNATTAVUUS ELINKEINOTOIMINNAN EDELLYTYKSENÄ

Yksityishenkilön velkajärjestelyssä voidaan järjestellä velallisen elinkeinotoimintaan liittyvät velat vain, jos velallinen kykenee maksamaan elinkeinotoimintaan liittyvät velkansa toiminnasta saatavilla tuloilla sitä mukaan kuin ne erääntyvät ja toiminnan jatkamiseen ei tarvita olennaisesti lisävelkaa. Elinkeinotoiminnan pitää olla kannattavaa, velkajärjestelyllä ei korjata kannattamatonta liiketoimintaa. Velkajärjestelyssä elinkeinotoiminnan pääomarakenne ja maksuvalmius järjestellään sellaiseksi, että elinkeinonharjoittaja pystyy jatkamaan toimintaansa. (Niiranen 2015, 34.) Velkajärjestelyn myöntäminen edellyttää että velallinen pystyy esittämään luotettavan arvion elinkeinotoiminnan kannattavuudesta.

Liiketaloudellisen yritystoiminnan tavoitteena on tuottaa omistajilleen voittoa huomioiden yritystoiminnan riskiin liittyvä omistajien tuottovaatimus. Mitä suurempi riski yritystoimintaan liittyy, sitä korkeampi on riskiä karttavien omistajien tuottovaatimus. Yrityksellä pitää olla kyky tuottaa voittoa ja tätä yrityksen kykyä tuottaa toiminnallaan voittoa kutsutaan kannattavuudeksi. Kannattavuus on liiketoiminnan perusedellytys. (Laitinen & Laitinen 2014, 110.)

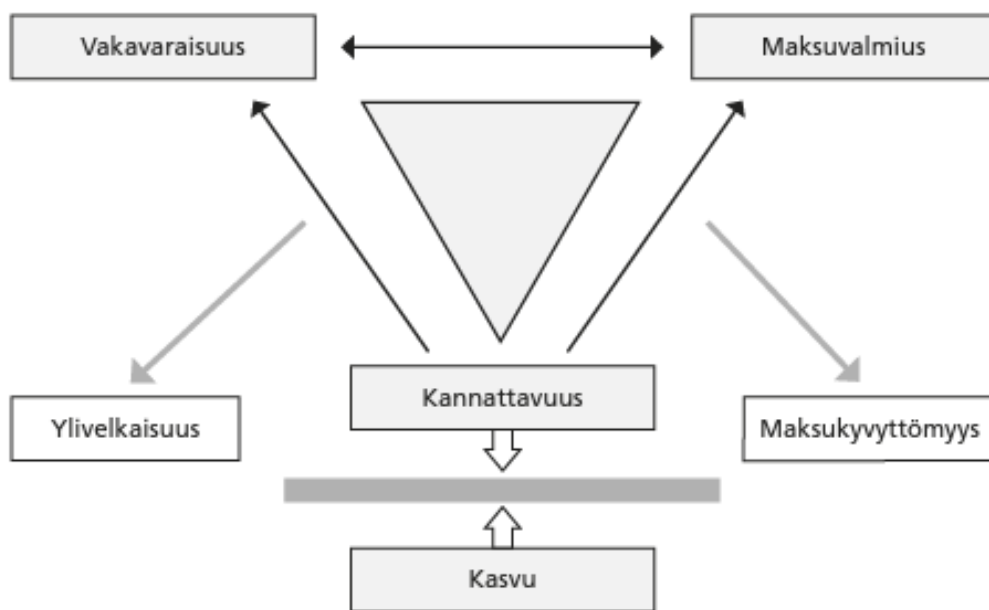
Kannattavuutta arvioitaessa maksukyvyttömyyden näkökulmasta pitää ottaa huomioon liiketoiminnan kulujen lisäksi myös muut yrityksen kulut, kuten rahoituskulut. Velkaisen yrityksen varsinainen liiketoiminta voi tuottaa voittoa, mutta rahoituksen kulujen vuoksi koko toiminta voi olla tappiollista. Omistajille ei jää voittoa tai varoja yrityksen kehittämiseen, mikäli tuotot eivät pysty kattamaan myös rahoituksen kuluja. Jos yrityksen varsinainen toiminta on kannattavaa, niin silloin mahdollisiin taloudellisiin vaikeuksiin ajautuneella yrityksellä on mahdollisuudet onnistua yrityssaneerausessa velkajärjestelyn avulla tai melko pienimuotoisessa elinkeinotoiminnassa yksityishenkilön velkajärjestelyn avulla. Velkajärjestelytilanteessa rahoituksen kulujen olennainen vähentäminen saattaa jo yksin saada nettotuloksen positiiviseksi. (Laitinen & Laitinen 2014, 113.)

Vakavaraisuus kertoo yrityksen pääomarakenteesta, se voidaan määritellä yrityksen rahoitusrakenteen terveydeksi. Vakavaraisuudessa vieraan pääoman osuus ei ole hallitseva. Vakavaraisuutta mitataan varantoperusteisesta ja virtaperusteisesta näkökulmasta. Varantoperusteisella vakavaraisuudella tarkoitetaan yrityksen rahoitusrakennetta, joka osoittaa kuinka paljon yrityksen kokonaisrahoituksesta on omaa ja vierasta pääomaa tietyllä hetkellä. Rahoitusrakenne mittaa yrityksen rahoitusriskiä ja eniten käytetty rahoitusrakenteen tunnusluku on omavaraisuusaste, joka osoittaa kuinka monta prosenttia yrityksen kokonaisrahoituksesta on omaa pääomaa. Oma pääoma muodostaa puskurin mahdollisia tappioita vastaan. Yrityksen tilinpäätöksestä laskettavien tunnusluvusta omavaraisuusaste on tilastojen mukaan paras maksukyvyttömyyden ennustaja, se viittaa rahoitusrakenteen lisäksi pitkän aikavälin kannattavuuteen. Virtaperusteinen vakavaraisuus on yrityksen kykyä selviytyä vieraan pääoman maksuvelvoitteista tulorahoituksen avulla, eli takaisinmaksukyky. Virtaperusteinen vakavaraisuus suhteuttaa yrityksen tulorahoituksen vieraaseen pääomaan tai sen maksuvelvoitteisiin. (Laakso, Laitinen & Vento 2010, 26–30).

Maksuvalmiudella tarkoitetaan yleisesti rahan riittämistä maksuvelvoitteiden maksamiseen joka hetki. Maksuvalmius merkitsee käytännössä sitä, että yritys pystyy suoriutumaan maksuvelvoitteistaan niiden tullessa maksuun. Se jaetaan varantoperusteiseen maksuvalmiuteen eli rahoituspuskuriin ja virtaperusteiseen maksuvalmiuteen eli tulorahoitukseen. Varantoperusteinen maksuvalmius on yrityksen mahdollisuus selviytyä lyhyellä aikavälillä maksuun tulevista velvoitteista senhetkisen likvidien varojen avulla ja virtaperusteinen maksuvalmius on tulorahoituksen riittävyys juoksevien maksuvelvoitteiden maksamiseen. Kohtuullinen tulorahoituksen riittävyys on yrityksen maksukyvyyn säilymiselle erityisen tärkeää. (Laakso, Laitinen & Vento 2010, 32–35.)

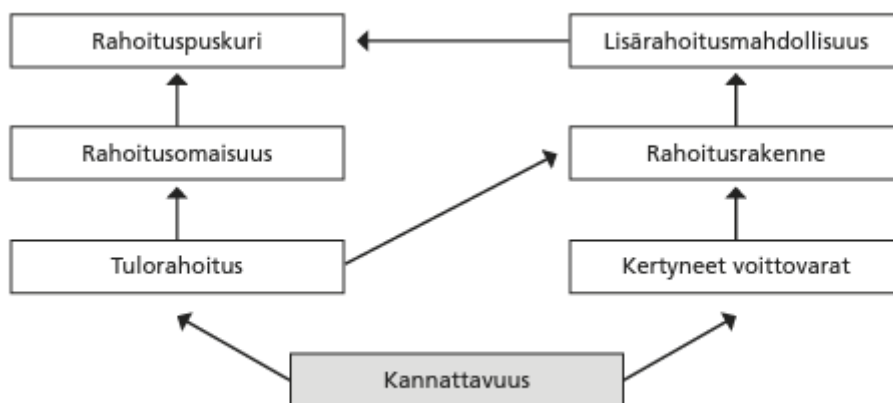
Yrityksen toiminta voi jatkua pitkällä aikavälillä vain kun yrityksen kannattavuus, vakavaraisuus ja maksuvalmius ovat kunnossa. Yrityksen taloudellisia toimintaedellytyksiä kuvataan usein terveyskolmion muodossa (kuvio 7). Terveyskolmio seisoo kannattavuuden varassa, kannattavuus on tärkein toimintaedellytystekijä, sillä ilman kohtuullista kannattavuutta ei ole liiketaloudellisessa mielessä mielekästä jatkaa yritystoimintaa. Mitä paremmin yritys kannattaa, sitä enemmän se tuottaa tulorahoitusta

ja sitä vähemmän se tarvitsee vierasta pääomaa ja sitä enemmän se tuottaa kertyneitä voittovarjoja omaan pääomaan. Hyvä kannattavuus paikkaa väliaikaiset vakavaraisuus ja maksuvalmiusongelmat. Terveyskolmioon on kuvattu väliin tulevana tekijänä kasvu, joka muuntaa kannattavuuden positiivista vaikutusta vakavaraisuuteen ja maksuvalmiuteen. Liian nopea kasvu voi aiheuttaa kannattavankin yrityksen velkaantumiseen ja maksuvalmiusvaikeuksiin. (Laitinen & Laitinen 2014, 130.)

Kuvio 7: Yrityksen terveyskolmio (Laitinen & Laitinen 2014)

Yrityksen kannattavuus vaikuttaa tulorahoituksen kautta vakavaraisuuteen ja maksuvalmiuteen (kuvio 8). Vakavaraisella yrityksellä on mahdollisuus pitkäaikaiseen lisärahoitukseen, jolla voidaan kasvattaa rahoitusomaisuutta ilman, että lyhytaikainen vieras pääoma samalla kasvaa. (Laitinen & Laitinen 2014, 130.)

Kuvio 8: Kannattavuuden vaikutus maksuvalmiuteen ja vakavaraisuuteen (Laitinen & Laitinen 2014)

Yksityishenkilön velkajärjestelyä ei voida myöntää elinkeinotoiminnan veloille, jos yrityksen tulos on pysyvästi heikentynyt tai jos tulos on velkajärjestelyä haettaessa niin heikko, ettei tuloja tule riittävästi. Tappiollinen toiminta johtaisi lisävelkaantumiseen, joka vaarantaisi velkajärjestelyn onnistumisen. Kannattavuus -ehdon täyttyminen tarkoittaa Niirasen (2015) mukaan velkajärjestelyssä yleensä sitä, että elinkeinotoiminnassa on ollut jokin tilapäinen notkahdus kuten elinkeinonharjoittajan henkilökohtaisen työkyvyn aleneminen tai muu ongelma, joka on kuitenkin korjaantunut ja elinkeinotoiminta on muuttunut uudelleen kannattavaksi. Kannattavuusarviointi perustuu toteutuneeseen yrityksen tulokseen. Yrityksen kirjanpidosta, maksuvaralaskelmasta ja saadusta asiantuntijan lausunnosta tulee olla nähtävissä, että velallisen tulot riittävät yrityksen ja yksityistalouden velvoitteiden hoitamiseen heti velkajärjestelyn aloituspäivästä lähtien. (Niiranen 2015, 24.) Elinkeinotoiminnan velkoja ei voida myöskään järjestellä tilanteessa, jossa velallisen elinkeinotoiminta on jo niin kannattavaa, ettei häntä voida pitää maksukyvyttömänä. (HE 83/2014, 69.)

9 KANNATTAVUUSARVIOINTI JA MAKSUVARAEDELLYTYS

9.1 Talousavun ensi arvio elinkeinotoiminnasta ja sen kannattavuudesta

Talousavussa tehdään ensi arvio elinkeinotoiminnasta ja sen kannattavuudesta puhelimitse ja jos soittajalta ei saada riittäviä tietoja kannattavuuden arvion tekemistä varten, häntä ohjeistetaan tarvittavan tiedon kokoamisessa ja pyydetään soittamaan uudelleen Talousapuun.

Arvioitaessa elinkeinotoiminnan kannattavuutta Talousavussa otetaan huomioon useita asioita. Yksityiset elinkeinonharjoittajat ovat haasteellisia arvioitavia, koska että heillä on taloudellisesti ja toiminnallisesti yksityisasiat ja elinkeinoasiat hyvin lähellä toisiaan. Käytännössä yrittäjän terveys ja jaksaminen vaikuttavat tulevaisuuden onnistumiseen tai elinkeinotoiminnan elinkelpoisuuteen. Talous ja talouden ongelmat elinkeinotoiminnassa tai yksityiselämässä vaikuttavat selviytymiseen ja yleensäkin henkilökohtaiset vastuut erilaisista velvoitteista kuten takuista ja sopimuksista. (Leskinen henkilökohtainen tiedonanto 25.8.2015.)

Elinkeinotoiminnassa pitää olla myytävänä tuote tai palvelu sekä asiakaskuntaa, jotta elinkeinonharjoittaja pystyy jatkossa selviämään velvoitteistaan eikä elinkeinonharjoittaja voi olla sidottuna sellaisiin sopimuksiin, mm. vuokra, franchising ym., jotka estävät selviytymisen. Yritys-Suomi Talousavun neuvontapalvelun kehityspäällikkö Leskinen kertoi esimerkiksi siivousalan franchising -sopimuksen, joka on sellainen, ettei yrittäjällä ole mahdollisuutta kannattavaan toimintaan ko. sopimuksen mukaan toimiessaan. Yrittäjällä pitää olla realistiset laskelmat ja odotukset mm. omasta palkastaan, jotta yrittäjä selviytyy jatkossa ja selviytyminen vaatii myös rahaa. Elinkeinotoiminnassa pitää olla käyttöpääomaa, jotta voi ostaa raaka-aineita, varastoa tai muuta toiminnalle välttämätöntä. Heikosti kannattavan elinkeinotoiminnan rahoittamiseen on vaikea saada ulkopuolista rahoitusta. Velkojat voivat yleensä korkeintaan järjestellä nykyisiä vastuitaan ja käytännössä yrittäjän pitää usein pystyä järjestämään rahoitusta elinkeinotoimintaansa varten itseltään tai läheisiltään. Elinkeinonharjoittajan on pitänyt vaikeuksista huolimatta pystyä säilyttämään luottamuksensa asiakkai-

den, tavarantoimittajien, verottajan ja rahoittajien suhteen, mikäli luottamus on menetetty toiminnan jatkosta selviytyminen voi olla hankalaa. (Leskinen & Niiranen 2014, 3; Leskinen henkilökohtainen tiedonanto 25.8.2015.)

9.2 Asiantuntijaselvitys

Velkajärjestelyhakemuksen liitteeksi tarvittavien tietojen ja Talousavun alustavan arvion pohjalta Talous- ja velkaneuvonnassa voidaan alustavasti selvittää, onko velkajärjestelyyn mahdollisuuksia ja voidaan laskea velkojen kokonaismäärä, velallisen maksukyky ja varallisuus. Mikäli Talous- ja velkaneuvonnassa arvioidaan että velkajärjestelyyn on mahdollisuuksia ja velallinen hakee velkajärjestelyä myös yritystoiminnan veloille, pitää velallisen hankkia tilintarkastajan tai muun luotettavan asiantuntijan selvitys elinkeinotoiminnan kannattavuudesta. (Kilpailu- ja kuluttajaviraston www-sivut 2015.)

Asiantuntijaselvityksessä tulee olla lausunto viimeisimmästä tilinpäätöksestä sekä välitilinpäätöksestä, lausunto elinkeinotoiminnan jatkamiskelpoisuudesta ja velallisen taloudellisesta asemasta sekä tiedot muista seikoista, joilla saattaa olla merkitystä arvioitaessa velkajärjestelyn edellytyksiä ja esteitä. Velallinen joutuu itse maksamaan asiantuntijalausunnon kulut noin 1000 euroa. (Kilpailu- ja kuluttajaviraston www-sivut 2015.) Asiantuntijaselvitykseen sisällytetään myös lista suosituksista, mitä muuta pitäisi tehdä elinkeinotoiminnan kannattavuuden parantamiseksi, mutta niiden toteuttamista ei voida velkajärjestelyssä edellyttää. Kirjallista asiantuntijan selvitystä ei voida laatia talous- ja velkaneuvonnassa eikä Talousavussa. Talous- ja velkaneuvonnassa voidaan avustaa elinkeinonharjoittajaa velkajärjestelyhakemuksen laatimisessa. (Leskinen henkilökohtainen tiedonanto 25.8.2015.)

9.3 Elinkeinoharjoittajan maksuvara

Velkajärjestelyssä maksuohjelma laaditaan sillä periaatteella, että velallisen pitää käyttää velkojensa maksamiseen kaikki ne tulonsa, jotka ylittävät hänen välttämättömät elinkustannuksensa. Maksuvaraksi kutsutaan näiden tulojen ja kustannusten

välistä erotusta. Velalliselle muodostunut maksuvara ratkaisee, mitä hän joutuu maksamaan ja mistä hänet vapautetaan. Tavallisille velkojille osoitetaan maksuohjelmassa kullekin yhtäläinen osuus velallisen maksuvarasta ja velallisen varallisuuden rahaksi muuttamisesta saaduista varoista. (Koulu & Lindfors 2010b, 148–149.)

Yksityishenkilön velkajärjestely käsittää ne velat, jotka ovat syntyneet ennen velkajärjestelyn aloittamista. Velkajärjestely ei vapauta velallista myöhemmistä veloista, jotka ovat syntyneet velkajärjestelyn aloittamisen jälkeen, vaan velallisen on maksettava niitä niiden normaalien ehtojen mukaisesti. Velkajärjestelyn alkaessa voi olla epäselviä tai riitaisia velkoja, jotka tulevat maksuohjelman piiriin ja tällöin tuomioistuimien päättyä minkä suuruinen osuus näistä veloista otetaan maksuohjelmaan. (Koulu & Lindfors 2010b, 149.)

Velallisen on pystyttävä elinkeinotoiminnasta saatavalla tulolla elättämään itsensä ja huolehtimaan elatusvelvollisuudestaan, minkä jälkeen hänelle jää maksuvaraa tavallisten velkojen maksamiseen ainakin vähän. Velkajärjestelyä ei voida myöntää tilanteissa, joissa elinkeinonharjoittajan maksuvara olisi negatiivinen, koska tämä voisi johtaa elinkeinonharjoittajan lisävelkaantumiseen ja sen myötä velkajärjestelyn epäonnistumiseen. (HE 83/2014, 66.)

Elinkeinonharjoittajan maksuvara lasketaan toteutuneen tuloksen perusteella verotuspäätöksestä ja kirjanpidosta. Elinkeinonharjoittajia varten ei ole erilaisia säädöksiä maksuvaran laskemista varten, vaan maksuvara lasketaan täysin samalla tavalla kuin velkajärjestelylain ja maksukykyasetuksen mukaan muillekin velallisille. Kaikki velat ovat samassa asemassa riippumatta siitä ovatko velat yksityistalouden vai elinkeinotoiminnan velkoja. Velallisen maksuvaraa laskettaessa päätoimisesta tai sivutoimisesta ammatin tai elinkeinon harjoittamisesta peräisin olevat tulot on arvioitava vähentämällä tulonhankkimismenot ja verot siten kun kirjanpito- ja verolainsäädännössä edellytetään. Lisäsuoritusvelvollisuus voidaan myös lasketa toimitetun verotuksen perusteella samojen perusteiden mukaisesti kuin tehdään muusta lähteestä tuloja saavien velallisten osalta. (HE 83/2014, 32; Niiranen 2015, 32–33.)

Velallisen ollessa yksityinen elinkeinon- tai ammatinharjoittaja on yleensä tarkoituksenmukaista, että selvittäjä laatii maksuohjelmaehdotuksen. Mahdollista on kuitenkin maksuohjelmaehdotuksen laatiminen myös talous- ja velkaneuvonnassa, jollei asia ole riitainen tai epäselvä. Selvittäjän on arvioitava elinkeinotoiminnasta velalliselle kertyvän tulon määrä ja siten arvioitava toiminnan tulosta ja jatkamiskelpoisuutta. Mikäli selvittäjä havaitsee, ettei elinkeinotoiminta ole jatkamiskelpoista tai elinkeinonharjoittajalla ei ole ollenkaan maksuvaraa tavallisten velkojen maksamiseen, on hänen ilmoitettava asiasta tuomioistuimelle. Selvittäjän on otettava maksuohjelmassa huomioon velkajärjestelyyn piiriin kuuluvien ennen velkajärjestelyn aloittamista syntyneiden velkojen lisäksi myös hakemuksen tekemisen ja velkajärjestelyn aloittamisen välisenä aikana syntyneet velat. Selvittäjän pitää arvioida toiminnan jatkamiskelpoisuutta kokonaisuutena ja hänen on maksuohjelmaa tehdessään arvioitava, miltä osin velallisen varallisuus on elinkeinotoiminnan jatkamiseksi tarpeellista. Selvittäjä joutuu arvioimaan elinkeinotoiminnan kannattavuutta ja sitä, paljonko elinkeinotoiminta tuottaa ja mikä on velallisen maksuvara. Mikäli velkajärjestelyssä järjestellään elinkeinotoimintaan liittyviä velkoja, velallisen pitää maksaa selvittäjän saatavasta määrä, joka vastaa velallisen maksuvaraa enintään maksuohjelman vahvistamisen tai muuttamisen jälkeen seuraavien kuuden kuukauden ajalta. (HE 83/2014, 23, 33–35.)

9.4 Maksuvaralaskelma

Oikeusministeriön asetuksessa 322/2001 määrätään velallisen maksukyvyyn arvioinnin perusteista yksityishenkilön velkajärjestelyssä, siinä määrätään miten velallisen tulot ja vähennykset otetaan huomioon maksuvaralaskelmaa tehtäessä. Maksuvaralaskelmasta selviää kuinka paljon velallisella on tuloja ja välttämättömiä menoja ja se pystyykö velallinen tuloillaan maksamaan velkajärjestelyn piiriin kuuluvia velkoja.

Velallisen maksukykyä arvioitaessa otetaan huomioon kaikki velallisen tulot, ansaintamahdollisuudet ja arvio tulojen odotettavissa olevasta kehityksestä. Tuloilla tarkoitetaan mm. palkkaa, palkkiota ja muuta etuutta, joka maksetaan työstä tai palveluksesta sekä yritystoiminnasta ja ammatinharjoittamisesta saatavia tuloja, pääomatuloja, eläkkeitä, työttömyyden vuoksi maksettavaa päivärahaa sekä avustuksia ja sosiaa-

lisiä etuuksia. Lapsilisää ja lapselle maksettavaa elatusapua tai elatustukea ei lueta velallisen tuloihin. (Asetus velallisen maksukyvyyn arvioinnin perusteista 322/2001, 1 §.)

Laskettaessa velallisen maksuvaraa velallisen tuloista vähennetään velallisen esittämän selvityksen perusteella välttämättöminä elinkustannuksina asumismenot, lapsen päivähoitomenot, 18 vuotta täyttäneen lapsen koulutusmenot, velallisen maksama elatusapu sekä muut velallisen toimeentuloa varten tarvittavat noudattaen, mitä velallisen maksukyvyyn arvioinnin perusteita yksityishenkilön velkajärjestelyä koskevassa oikeusministeriön asetuksen 3–6 §:ssä säädetään (Asetus velallisen maksukyvyyn arvioinnin perusteista 322/2001, 2 §). Takuu-Säätiön www-sivuilla on käytössä maksuvaralaskureita, joilla velallinen voi alustavasti laskea käytössä olevan maksuvaran määrän.

Oikeusministeriön asetuksen 322/2001 4 §:n mukaan muihin välttämättömiin elinkustannuksiin luetaan velallisen ja hänen perheensä ravintomenot, vaatemenot, tavanomaisen suuruiset terveydenhoitomenot sekä henkilökohtaisesta ja kodin puhtautesta, kodin ylläpidosta, paikallisliikenteen käytöstä, sanomalehden tilauksesta, televisiomaksusta, puhelimen käytöstä ja harrastus- ja virkistystoiminnasta aiheutuvat menot sekä muut vastaavat menot. Näistä kustannuksista velallisen ei tarvitse esittää erillistä selvitystä, vaan ne otetaan vuonna 2015 huomioon kuukautta kohden seuraavan suuruisina:

- 538 €/kk yksinasuva henkilö/yksinhuoltaja
- 452 €/kk avo- tai aviopuoliso tai parisuhteessa elävä / muu 18 vuotta täyttänyt henkilö samassa taloudessa
- 344 €/kk 1. ja 2. lapsi
- 321 €/kk 3. jne. lapsi (lapsilisä ja elatusapu tai -tuki vähennetään lapsen elinkustannuksista)
- 381 €/kk 17 vuotta täyttänyt kotona asuva lapsi (elatusapu tai -tuki vähennetään lapsen elinkustannuksista, ei kuitenkaan yksinhuoltajan lapsikorotusta)

Velallisen pitää hankkia velkajärjestelyhakemuksen liitteeksi tarvittavat tositteet tuloistaan ja menoistaan sekä omaisuudesta ja veloista. Omaisuudesta pitää arvioida ja

perustella omaisuuden nykyinen myyntiarvo. Velallisen pitää kirjoittaa velkajärjestelyhakemuksen liitteeksi velkaantumiseen liittyvä selvitys eli ns. velkaantumishistoria, jossa hän kertoo lyhyesti ja vapaamuotoisesti, kuinka ylivelkatilanne on muodostunut. Mikäli velallisen velat johtuvat aikaisemmasta yritystoiminnasta ja siitä jäi velkaa, niin hakemuksen liitteeksi tarvitaan tulos- ja taselaskelmat sekä tilintarkastuskertomus kolmelta toiminnan päättymistä edeltävältä vuodelta. Kaikilta nykyisiltä elinkeinonharjoittajilta tarvitaan velkajärjestelyhakemuksen liitteeksi jäljennös elinkeinotoiminnan aloittamista koskevasta ilmoituksesta tai jäljennös kaupparekisteriotteesta sekä jäljennökset tilinpäätösasiakirjoista kahdelta viimeiseltä tilikaudelta. Jos elinkeinonharjoittajalla ei ole velvollisuutta laatia tilinpäätöstä, pitää silloin toimittaa selvitys verotuksesta tai veroilmoituksesta liitteineen. Lisäksi tarvitaan jäljennös enintään kolme kuukautta vanhasta välitilinpäätöksestä tai kirjanpitoon perustuva selvitys elinkeinotoiminnan tuloista ja menoista toimitetun verotuksen tai veroilmoituksen antamisen jälkeiseltä ajalta. (Kilpailu- ja kuluttajaviraston www-sivut 2015.) Velallisen pitää toimittaa oma kirjallinen selvitys elinkeinotoiminnan laajuudesta, taloudellisesta tuloksesta ja taloudellisten vaikeuksien keskeisistä syistä sekä selvitys yksityisottojen määrästä ja velalliselle sekä hänen perheenjäsenille maksetusta palasta (Niiranen 2015, 26).

Elinkeinoharjoittaja on velvollinen myymään omaisuuden, joka ei ole elinkeinotoiminnan kannalta tarpeen. Selvittäjän on arvioitava maksuohjelmaa tehdessään miltä osin velallisen varallisuus on tarpeellista elinkeinotoiminnan jatkamiseksi. Omaisuus muutetaan rahaksi, jos se ei kuulu velallisen perusturvaan, eikä ole tarpeellista elinkeinotoiminnan jatkamiseksi. Jos omaisuuden realisointi ei tuota varoja velkojen maksuun, ei sen määrääminen realisoitavaksi ole perusteltua. Elinkeinoiminnassa tarvittavan omaisuuden osalta tehdään vertailu toiminnan jatkamisen tarkoituksenmukaisuudesta velkojen kannalta, tällöin verrataan keskenään toimintaan tarvittavan omaisuuden realisointiarvoa ja sen tuottoarvoa toiminnan jatkuessa. Mikäli elinkeinotoimintaan tarvittavan omaisuuden realisointiarvo on huomattavasti suurempi kuin velkojille kertyvät suoritukset maksuohjelman aikana, niin silloin elinkeinotoiminnan jatkamiselle ei ole edellytyksiä. (HE 83/2014, 34.) Varallisuuden myynnin ja säilyttämisen välisen eron pitää olla velkojen kannalta olennainen tai omaisuuden arvon olla muuta kuin vähäinen (Niiranen 2015, 18).

10 ELINKEINONHARJOITTAJIEN VELKAJÄRJESTELYJEN NYKYTILANNE JA HAASTEET

Elinkeinotoiminnan velkojen järjestelyn nykytilanteesta pääsin haastattelemaan Työ- ja elinkeinohallinnon asiakaspalvelukeskuksen Yritys-Suomi Talousapu neuvontapalvelusta vastaavaa kehityspäällikkö Jari Leskistä. Haastattelu toteutettiin puhelinhaastatteluna 25.8.2015. Uudistettu velkajärjestelylaki on ollut voimassa tämän vuoden alusta, joten lain vaikutuksista ei vielä ole paljoa kokemusta myöskään Talousavussa. Yksityishenkilön velkajärjestelyjä elinkeinotoiminnan veloille on tähän mennessä myönnetty Leskisen mukaan jokunen. Elinkeinonharjoittajien velkajärjestelyistä kenelläkään ei ole tilastointivelvollisuutta, mutta Velkaneuvonta ry pitää epävirallista tilastoa, jossa on mukana 13 velkaneuvontayksikköä ja josta puuttuu mm. pääkaupunkiseudun yksikön tiedot. Tilaston mukaan kevääseen asti oli ollut 105 toimivaa toiminimiyritystä, jotka ovat olleet kiinnostuneita velkajärjestelystä ja heistä 53 elinkeinonharjoittajan tilanne on sellainen, että heille ollaan tekemässä velkajärjestelyhakemusta. Pari velkajärjestelyä oli epävirallisen tilaston mukaan myönnetty. (Leskinen henkilökohtainen tiedonanto 25.8.2015.)

Talousavulle tulleista yhteydenotoista kolmanneksessa annetaan yrittäjille elinkeinotoiminnan lopettamissuositus kannattamattoman liiketoiminnan vuoksi. Osaa asiakkaista pyritään ohjeistamaan toimimaan niin, että elinkeinotoiminta saadaan riittävän kannattavaksi kuluja pienentämällä mm. pienempiin tiloihin muutto tai henkilökunnan lomautus. Niissä tapauksissa joissa elinkeinotoiminnan kannattavuus on riittävä maksuvaran syntymiseksi, annetaan asiakkaalle kirjallinen yhteenveto kannattavuuden ensi arvioista ja ohjataan ottamaan yhteyttä oman alueensa Talous- ja velkaneuvontaan velkajärjestelyn muiden edellytysten selvittämiseksi ja elinkeinotoiminnan kannattavuuden varsinaisen asiantuntijalausunnon hankkimiseksi. (Leskinen henkilökohtainen tiedonanto 25.8.2015.)

Leskisen mukaan asiakkaat lähtevät liian myöhään liikkeelle hakemaan apua, he odottavat liian kauan tilanteensa paranemista. Leskinen toivoisi että asiakkaat ottaisivat ajoissa yhteyttä, jolloin elinkeinotoiminnan taloudellisen tilanteen korjaamiselle olisi enemmän tehtävissä. Suurin käytännön ongelmakohta Talousavussa kannatta-

vuoden ensi arvion tekemisessä on ajantasaisen kirjanpitoliedon ja muiden velkatie-tojen saaminen palveluun soittavilta asiakkailta. Monesti asiakkaalle joudutaan puhe-limessa antamaan lista tarvittavista tiedoista ja pyydetään asiakasta tiedot hankittuaan soittamaan uudelleen Talousapuun. Osa Talousavun asiakkaista toivoisi henkilökoh-taista tapaamista, mutta Talousavun palvelu on valtakunnallista ja neuvontaa anne-taan pääsääntöisesti puhelimitse. (Leskinen henkilökohtainen tiedonanto 25.8.2015.)

Muutetun velkajärjestelylain suurimpia haasteita on, ettei jatkossa mikään julkinen taho pysty yksin hoitamaan velkajärjestelyn hakemista kokonaisuudessaan, vaan pro-cessissa pitää sovittaa yhteen eri toimijoiden palvelut, erityisesti Talousavun ja ta-lous- ja velkaneuvojien palvelut. Asiakas voi ottaa ensin yhteyttä Talousapuun tai talous- ja velkaneuvontaan ja asiakkaan tarve pitäisi pystyä selvittämään ja ohjata juuri hänen tilanteeseensa parhaiten soveltuvan palvelun piiriin. Talous ja velkaneu-vonnasta ohjeistetaan yrittäjiä soittamaan ensin Talousapuun ja kun yritystoiminnan edellytykset on velkajärjestelyn kannalta selvitetty Talousavussa, niin sen jälkeen asiakkuus siirtyy taas talous- ja velkaneuvontaan. Talous- ja velkaneuvonnassa selvi-tetään velkajärjestelyn muut edellytykset. (Leskinen & Niiranen 2014, 2-3.) Talous ja velkaneuvojien resurssit ja mahdollisuudet auttaa velkajärjestelyä haluavia vaihtelevat alueittain. Valtion rahoituksella katetaan n. 70 % talous- ja velkaneuvonnan ku-luista ja loppu rahoitus tulee kunnilta. Talous- ja velkaneuvonnan uudelleen organi-sointiin on paineita. (Leskinen henkilökohtainen tiedonanto 25.8.2015.)

Asiantuntijaselvityksen hankkimisessa on myös haasteita. Talous- ja velkaneuvon-nassa voidaan ensin selvittää velkajärjestelyn yleiset edellytykset ja esteet, siellä voi-daan tehdä velkaselvitys ja laskea maksuvara. Tämän jälkeen elinkeinonharjoittajaa voidaan pyytää hankkimaan asiantuntijaselvitys ja mikäli siitä ilmenee, ettei elin-keino toiminta täytä velkajärjestelyn edellytyksiä, ovat talous- ja velkaneuvonnassa tehty velkaselvitys ja maksuvaralaskelma osittain turhia. Asiakas voidaan ohjata hankkimaan myös ensin asiantuntijaselvityksen. Tällöin asiakas hankkii ja maksaa selvityksen, mutta selvityksen jälkeen saattaa ilmetä, ettei velkajärjestelylle ole muita edellytyksiä. Yrittäjällä pitää olla myös varaa asiantuntijan palkkion maksamiseen, tällä hetkellä ei ole tiedossa tahoja, jolta asiantuntijalausannon teettämiseen voisi saa-da taloudellista apua. (Leskinen & Niiranen 2014, 4-5.) Yritys-Suomi sivuston asian-

tuntijahaussa on nimettynä vain seitsemän velkajärjestelyasioita hoitavaa asiantuntijaa, mutta kilpailu- ja kuluttajavirastolla on oma sisäinen intranetlistansa, jossa on n. 50 asiantuntijaa, jotka ovat käyneet velkajärjestelyihin liittyvän koulutuksen. Talousavussa ei asiantuntijaselvityksiä tehdä, mutta osa talousavun neuvojista tekee niitä omien yritystensä nimissä. (Leskinen henkilökohtainen tiedonanto 25.8.2015.)

Elinkeinotoiminnan jatkamisesta velkajärjestelyn jälkeen ei vielä ole kokemusta, kuten ei myöskään siitä, miten käytännössä onnistuu elinkeinotoiminnan lisävelkaantumisen ja sen kustannuksista selviytyminen. Leskisen mukaan asiakkaat ovat olleet tyytyväisiä Talousavun antamaan palveluun, mutta vieläkin moni haasteellisessa tilanteessa oleva yritys ei tiedä Talousavun tarjoamista palveluista eivätkä näin ollen osaa olla sinne yhteydessä. (Leskinen henkilökohtainen tiedonanto 25.8.2015.)

11 JOHTOPÄÄTÖKSET JA YHTEENVETO

Velkajärjestelylakia muutettiin vuoden 2015 alusta, tällöin parannettiin mm. pienyritysten, nuorien ja työttömien mahdollisuuksia päästä velkajärjestelyyn. Tämän opinäytetyön tarkoituksena oli selvittää miten voimaan tullut velkajärjestelylain uudistaminen vaikuttaa elinkeinon- ja ammatinharjoittajien elinkeinotoiminnan velkojen järjestelyyn. Tavoitteena oli selvittää elinkeinonharjoittajan mahdollisuudet saada elinkeinotoiminnan velat velkajärjestelyn piiriin, velkajärjestelyn keskeisimmät eroavaisuudet yrityssaneerauksesta sekä minkälaiset mahdollisuudet elinkeinonharjoittajalla on jatkaa yritystoimintaa velkajärjestelyn jälkeen. Tavoitteena oli kuvata elinkeinotoiminnan velkojen järjestelyä yksityishenkilön velkajärjestelyssä rahoittajan näkökulmasta mahdollisimman kattavasti.

Voimaan tulleilla uudistuksilla saatettiin laki vastaamaan nykyisen yhteiskunnan vaatimuksia. Ylivelkaantumisen pääasialliset syyt johtuivat aiemmin pääasiassa yritys-, takaus- tai asuntovelasta, mutta nykyisin ylivelkaantuminen on pääosin seurausta kulutusluotoista, pikalainoista ja maksamattomista luotoista, yleisesti ottaen lialli-

sesta velkaantumisesta samanaikaisesti useille tahoille. Uudistuksen myötä tuli mahdolliseksi yksityisille elinkeinon- ja ammatinharjoittajille hakea yksityishenkilön velkajärjestelyä yksityistalouden velkojen lisäksi myös elinkeinotoiminnan veloille ja näin mahdollistetaan heidän taloudellisen kokonaistilanteensa korjaaminen velkajärjestelyssä. Velkajärjestelyssä elinkeinonharjoittajat tulivat samalla viivalle palkan-saajien kanssa, aiemmin elinkeinonharjoittaja joutui lopettamaan elinkeinotoimintansa kokonaan velkajärjestelyyn päästäkseen tai hänen oli hakeuduttava yrityssaneeraukseen.

Velkajärjestelylain uudistuksen myötä myös yrittäjän omistusasunnon suoja parani, nuorten pääsyä velkajärjestelyyn helpotettiin edellyttämällä, että velkaantumisen moitittavuutta arvioitaessa tulee huomioida myös velallisen ikä ja luotonantajan toiminta sekä työttömien pääsyä velkajärjestelyyn nopeutettiin. Lisäsuoritusvelvollisuuden aiheuttavan tulon lisäyksen alarajaa korotettiin ja sen täyttämisaikajankohda siirrettiin verotuksen toimittamisen jälkeiseen aikaan sekä lisättiin velallisen oikeutta vapaakuukausien pitämiseen. Velkajärjestelymenettelyä yksinkertaistettiin siten, että velan määrä maksuohjelmassa määräytyy jo velkajärjestelyhakemuksessa käytetyn saldopäivän mukaisesti ja tiedoksiannot toimitetaan pääsääntöisesti sähköpostitse.

Yrityksen maksuvaikeudet voivat johtua monesta eri syystä, elinkeinonharjoittajan ongelmat alkavat usein tilapäisillä maksuvaikeuksilla esimerkiksi tilausten määrän vähentyessä tai yrittäjän sairastuttua, vaikeuksia voivat tuoda myös kilpailutilanteen kiristyminen, merkittävän asiakkaan menetys, ison asiakkaan vaikeudet tai asiakkaiden pitkät maksuajat samalla kuin säännölliset kulut juoksevat. Elinkeinonharjoittajalla yksityiselämän kriisit kuten esimerkiksi avioero tai lapsen vakava sairastuminen voivat osaltaan vaikuttaa maksuvaikeuksien syntymiseen. Käytännössä on varmaankin harvinaista että elinkeinonharjoittajalla olisi velkaongelmia vain yksityistalouden puolella. Yksityistalouden maksuvaikeudet näkyvät lisääntyvänä tarpeena nostaa yksityisottoja ja ylisuuret yksityisotot vaikuttavat taas yrityksen maksukykyyn. Elinkeinoiminnan maksuvaikeudet näkyvät myös elinkeinonharjoittajan yksityistalouden vaikeuksina ja lisääntyneenä yksityistalouden velkaantumisena.

Velkajärjestelylain mukaan velkajärjestely voidaan myöntää velalliselle, joka on maksukyvytön, jos maksukyvyttömyyden pääasiallisena syynä on velallisen maksukyvyyn oleellinen heikkeneminen sairauden, työttömyyden tai muun olosuhteiden muutoksen vuoksi pääasiassa ilman velallisen omaa syytä tai jos velkajärjestelyyn on muuten painavat perusteet ottaen huomioon velkojen ja niihin liittyvien velvoitteiden määrä suhteessa velallisen maksukykyyn, eikä velallinen ei kykene kohtuudella parantamaan maksukykyään voidakseen selviytyä veloistaan aiheutuvista menoista.

Elinkeinotoiminnan velkoja järjesteltäessä kaikkien velkajärjestelyn yleisten edellytysten tulee täytyä, eikä velkajärjestelylle saa olla velkajärjestelylaissa lueteltua estettä ja näiden lisäksi yksityisenä elinkeinon- tai ammatinharjoittajana toimivan velallisen elinkeinotoimintaan liittyvät velat voidaan järjestellä vain, jos myös velallisen yksityistalouden velat järjestellään, velallisen elinkeinotoiminta on melko pienimuotoista eikä sen tervehdyttäminen edellytä yritystoimintaa koskevia järjestelyjä, velallinen pystyy maksamaan menettelyn alkamisen jälkeen syntyvät elinkeinotoimintaan liittyvät velkansa toiminnasta saatavilla tuloilla sitä mukaa kuin ne erääntyvät ja toiminnan jatkamiseen ei tarvita olennaisesti uutta velkaa. Velallisen on pystyttävä elinkeinotoiminnasta saatavalla tulolla elättämään itsensä ja huolehtimaan elatusvelvollisuudestaan, minkä jälkeen hänelle jää ainakin vähän maksuvaraa tavalisten velkojen maksamiseen.

Yksityishenkilön velkajärjestely ja yrityssaneeraus ovat vaihtoehtoisia tapoja elinkeinotoiminnan velkojen järjestelyyn, kummankin menettelyn tarkoituksena on korjata velallisen taloudellinen tilanne ja mahdollistaa velalliselle uusi velaton alkua. Yksityinen elinkeinonharjoittaja voi elinkeinotoimintansa laajuudesta ja tervehdyttämiseen tarvittavista keinoista riippuen päättää yrittääkö hän hakeutua velkajärjestelyyn tai yrityssaneeraukseen. Yksityishenkilön velkajärjestely soveltuu pienimuotoiseen yritystoimintaan ja yrityssaneeraus soveltuu silloin, kun yritystoiminta ei ole enää pienimuotoista tai jos tarvitaan yritystoimintaa koskevia järjestelyjä. Yrityssaneerauksessa yritystoimintaa voidaan tervehdyttää erilaisin yritystoimintaa koskevin järjestelyin, yksityishenkilön velkajärjestelyä ei voi saada, mikäli yritystoiminta vaatisi tervehdyttämistä eli se ei ole kannattavaa.

Yrityssaneeraus on usein liian raskas ja kallis menettely pienimuotoisen elinkeinotoiminnan järjestelemiseksi. Yksityisellä elinkeinonharjoittajalla velkajärjestelyssä järjestellään aina yksityistalouden velat ja niiden lisäksi voidaan järjestellä myös yrityksen velat. Yrityssaneerauksessa velallisen ollessa yksityinen elinkeinonharjoittaja saneerausvelkoja ovat kaikki hänen velkansa riippumatta siitä, liittyvätkö ne yritystoimintaan vai velallisen yksityistalouteen. Omistusasunnon säilyttäminen on todennäköisempää velkajärjestelyssä kuin yrityssaneerauksessa. Elinkeinon- ja ammatinharjoittajan asunnon suoja on velkajärjestelylain uudistuksessa saatettu samalle tasolle yksityishenkilöiden asunnon suojan kanssa, omistusasunto kuuluu perusturvaan kuuluvaan omaisuuteen ja velallisella on mahdollisuus säilyttää asuntonsa, jos hänen maksuvaransa riittää vähintään vakuusvelan nykyarvon maksamiseen kohtuullisessa ajassa. Velkojen asema on vahvempi yrityssaneerauksessa kuin velkajärjestelyssä. Yrityssaneerauksessa velkojen vastustuksella on suurempi merkitys kuin velkajärjestelyssä, sillä velkajärjestelyssä tuomioistuin voi velkajärjestelylaissa mainittujen edellytysten täytyessä vahvistaa maksuohjelman, vaikka velkojat sitä vastustavat. Yrityssaneerauksessa velkojat päättävät yritykselle laaditun saneerausohjelman hyväksymisestä ja tuomioistuin vahvistaa velkojen hyväksymän saneerausohjelman.

Elinkeinotoiminnan tuotto riippuu hyvin paljon elinkeinonharjoittajan omasta työpäloksestä ja se miten elinkeinotoiminta jatkuu, on velallisen omissa käsissä. Maksukyvyttömän elinkeinotoiminnan velkoja ei ole mahdollista saada velkajärjestelyn piiriin, mikäli toiminta ei ole kannattavaa. Velkajärjestelyssä elinkeinotoiminnassa syntyvät uudet velat on pystyttävä hoitamaan elinkeinotoiminnasta saatavilla tuloilla ja näiden lisäksi elinkeinotoiminnan on pitänyt tuottaa niin paljon nettotuloa velalliselle, että on muodostunut maksuvaraa yksityistalouden velvoitteiden hoitamiseen ja velallinen pystyy maksamaan edes osan veloistaan. Elinkeinotoiminnassa on esimerkiksi ollut ennen velkajärjestelyä tilapäinen ongelma, joka on jo korjaantunut ja toiminta on palautunut kannattavaksi, mutta elinkeinotoiminnassa vaaditaan velkojen leikkausta ja elinkeinotoiminnalle tarpeettoman varallisuuden rahaksimuuttoa, jotta pystytään selviytymään maksukyvyttömyydestä.

Elinkeinotoiminnan ei pitäisi tarvita velkajärjestelyn aikana olennaisesti uutta velkaa. Myötävaikutusvelvollisuutta rikkomatta elinkeinonharjoittaja saa ottaa vain elinkeinotoiminnan kannalta tarpeellista velkaa, joka ei ole määrältään tai ehdoiltaan epätavallista, poikkeuksena tästä on suurempi luotto, jos se on tarkoituksenmukaista huomioiden maksuohjelman aikana kertyvä tulo. Elinkeinonharjoittajalle tulee kaupparekisteriin ja maksuhäiriörekistereihin merkintä velkajärjestelystä ja se vaikuttaa myös elinkeinonharjoittajan mahdollisuuksiin saada elinkeinotoiminnan kannalta tarpeellista velkaa julkisilta rahamarkkinoilta ja järjestelyn myötä saattaa olla myös haasteellista löytää lisärahoitukselle tarvittavia vakuuksia. Haasteena on myös, miten elinkeinonharjoittaja pystyy maksamaan uuden vähänkin suuremman velan kustannukset huomioiden vahvistetun maksuohjelman ja mahdollisen lisäsuoritusvelvollisuuden ja kuinka elinkeinotoimintaa on mahdollista jatkaa, mikäli luottoa ei saada tarpeellisiin hankintoihin tai toiminnan kehittämiseen.

Uudistettu velkajärjestelylaki on ollut voimassa tämän vuoden alusta alkaen ja elinkeinotoiminnan veloille velkajärjestelyjä on myönnetty vasta muutamia. Suuri haaste velkajärjestelyistä kiinnostuneille elinkeinonharjoittajille on kannattavan liiketoiminnan edellytysten täyttyminen ja riittävän maksuvaran syntyminen. Yrittäjien tietoisuutta julkisista neuvontapalveluista, kuten Talousavun palveluista, olisi hyvä saada lisättyä ja kannustettua yrittäjiä ottamaan ajoissa palveluihin yhteyttä maksuvaikeuksia kohdatessaan. Neuvontapalvelussa asiantuntija auttaa yritystä talousongelmien ratkaisussa ja mitä aiemmin korjaaviin toimenpiteisiin ryhdytään, sitä enemmän aikaa ja paremmat mahdollisuudet yrityksellä on saada talousongelmat ratkaistua.

Elinkeinotoiminnan velkojen käytännön velkajärjestelytapauksen myötä pystytään vasta toteamaan lain uudistuksen toimivuus käytännössä. Maksuvaikeuksissa olevan elinkeinotoiminnan kannattavuuden ja jatkamiskelpoisuuden arviointi on haasteellista ja nähtäväksi jää kuinka tässä tullaan onnistumaan. Mielenkiintoista on jatkossa nähdä kuinka paljon elinkeinon- ja ammatinharjoittajia hakeutuu ja pääsee velkajärjestelyn piiriin. Velkajärjestelyprosessin läpikäyneen ja velkajärjestelyyn päässeän elinkeinonharjoittajan elinkeinotoiminnan kannattavuutta ja velkajärjestelyn edellytyksiä on arvioitu usean asiantuntijan voimin prosessin eri vaiheissa, joten velkajär-

jestelyyn päässeellä elinkeinonharjoittajalla on pitäisi olla edellytykset jatkaa yritystoimintaa ja saada velaton uusi alku.

12 LOPPUTULOKSEN ARVIOINTI

Lopputyön aihe oli kiinnostava, koska olen työni puolesta joutunut seuraamaan elinkeinonharjoittajien maksuvaikeustilanteita ja yksityishenkilön velkajärjestely on yksi mahdollisuus haastavan tilanteen ratkaisuun ja elinkeinotoiminnan jatkumiselle. Haastetta työssä syntyi siitä, että velkajärjestelyn uudistus tuli voimaan vasta tämän vuoden alusta ja todellisia käytännön tapauksia ei löytynyt esimerkkitapauksiksi ja esimerkiksi elinkeinotoiminnan kannattavuuden arvioinnista. Myöhemmin kun elinkeinotoiminnan velkojen järjestelystä yksityishenkilön velkajärjestelyssä on saatu enemmän käytännön kokemusta, olisi hyvä jatkotutkimuksen aihe selvittää, miten elinkeinonharjoittajat ovat selviytyneet velkajärjestelystä ja miten kannattavuuden arvioinnissa on onnistuttu.

LÄHTEET

Alavalkama, S. 2015. Uusi alku yrittäjälle. *Taloustaito* 6/2015, 35 – 38.

Finnveran www-sivut. Viitattu 28.2.2015. <http://finnvera.fi>

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi HE 83/2014 vp

Hirsijärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. uudistettu painos. Helsinki: Tammi.

Husa, J., Mutanen, A. & Pohjolainen, T. 2001. Kirjoitetaan juridiikkaa. Helsinki: Talentum.

Kilpailu- ja kuluttajaviraston www-sivut. Viitattu 4.5.2015. <http://www.kkv.fi/>

Koulu, R. & Lindfors, H. 2010. Maksukyvyttömyyden oikeudelliset ulottuvuudet. Helsinki: Helsingin yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan julkaisu. Helsingin Yliopisto.

Koulu, R. & Lindfors, H. 2010b. Maksukyvyttömyys: yritys velkojana ja velallisena. Helsinki: Helsingin kamari.

Koulu, R. & Lindfors, H. 2013. Velkavastuun toteuttaminen luottoyhteiskunnassa. Helsinki: Helsingin yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan julkaisu. Helsingin Yliopisto.

Laakso, T., Laitinen, E. & Vento, H. 2010. Uhkaava maksukyvyttömyys ja onnistunut yrityssaneeraus. Helsinki: Talentum.

Laitinen, T & Laitinen, E. 2014. Yrityksen maksukyky – arviointi ja ennakointi. Helsinki: KHT-Media Oy.

Laki yksityishenkilön velkajärjestelystä 1993 L 57/1993 muutoksineen

Laki yrityksen saneerauksesta 25.1.1993/47

Leskinen, J. 2015. Kehityspäällikkö, Yritys-Suomi Talousapu neuvontapalvelu, Työ- ja elinkeinohallinnon asiakaspalvelukeskus/Etelä-Savon ELY-keskus. Puhelinhaastattelu 25.8.2015. Haastattelijana Minna Juhala. Muistiinpanot haastattelijan hallussa.

Leskinen, J & Niiranen, M. 2014. Yrittäjäasiakkaan prosessi yksityishenkilön velkajärjestelyssä. Luentomateriaali Kilpailu- ja kuluttajaviraston talous- ja velkaneuvonnan koulutuspäivillä 18.–19.11.2014. Helsinki.

Lehtonen, Y., Mökkönen, K., Töyrylä, H. Seulu, M-L. & Tammerkoski, R. 2001. Perintä ja luotonhallinta. Helsinki: Talentum. Viitattu 4.5.2015. <http://fokus.talentum.fi.lillukka.samk.fi/teos/>

Linna, T. 2012. Prosessioikeuden oppikirja. Talentum <http://haku.suomenlaki.com>.

Milloin yrittäjä voi saada velkajärjestelyn? 2015. Helsinki: Kilpailu- ja kuluttajavirasto. Viitattu 13.5.2015. <http://kkv.fi/Tietoa-ja-ohjeita/Maksut-laskut-perinta/perinta/velkajarjestely/yrittajan-velkajarjestely/>

Niemi, M-L. 2014. Luotto-oikeus, luotto-tyypit, perintäprosessit ja takaisinsaanti. Helsinki: Talentum.

Niiranen, M. Velkajärjestelylain muutos 2015. Kilpailu- ja kuluttajavirasto. Talous- ja velkaneuvonnan ohjeita.

Oikeusministeriö. 2014. Mietintöjä ja lausuntoja 28/2014

Oikeusministeriön asetus velallisen maksukyvyn arvioinnin perusteista yksityishenkilön velkajärjestelyssä. 2001. A 30.3.2001/322 muutoksineen.

Pk-yritysbarometri - kevät 2015, 2015. Helsinki: Suomen Yrittäjät, Finnvera Oyj, Työ- ja elinkeinoministeriö. Viitattu 16.7.2015. http://www.yrittajat.fi/File/32a536d3-6e13-4dce-8eeb-e9b492a08c3d/Pk_barometri_kevat2015.pdf

Savolainen, J. A. 2014 Pienyrittäjien, nuorten ja työttömien pääsyä velkajärjestelyyn helpotetaan. Edilex 22.12.2014. <http://www.edilex.fi.lillukka.samk.fi/uutiset/42722>

Suomen virallinen tilasto (SVT): Velkajärjestelyt [verkkojulkaisu]. ISSN=1798-5803. 1. Vuosineljännes 2015. Helsinki: Tilastokeskus. viitattu: 18.5.2015. http://tilastokeskus.fi/til/velj/2015/01/velj_2015_01_2015-04-29_tie_001_fi.html

Suomen virallinen tilasto (SVT): Velkajärjestelyt [verkkojulkaisu]. ISSN=1798-5803. 4. Vuosineljännes 2014. Helsinki: Tilastokeskus. viitattu: 18.5.2015. http://www.stat.fi/til/velj/2014/04/velj_2014_04_2015-01-28_tie_001_fi.html

Suomen virallinen tilasto (SVT): Velkajärjestelyt [verkkojulkaisu]. ISSN=1798-5803. 2014. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 27.7.2015]. Saantitapa: http://www.stat.fi/til/velj/2014/velj_2014_2015-06-10_tie_001_fi.html

Surakka, J.2015. Lakisääteisiä velvollisuuksiaan elinkeinotoiminnassa laiminlyöneelle ja tulevasta perinnöstä luopuneelle voitiin myöntää velkajärjestely painavasta syystä – käräjäoikeuden päätös kumottiin. Viitattu 10.6.2015. <http://www.edilex.fi.lillukka.samk.fi/uutiset/44601?allWords>

Talousavun www-sivut. Viitattu 24.7.2015. <http://www.talousapu.fi/>

Tietoa velkojen järjestelystä ja velkajärjestelystä. 2012. Helsinki: Kuluttajavirasto.
<http://www.kkv.fi/>

Tuloverolaki 1535/1992

Työ- ja elinkeinoministeriön Yritys-Suomi www-sivut 2015, Viitattu 22.5.2015.
<http://www.yrityssuomi.fi/>

Valkama, E. Talous- ja velkaneuvonnan asiakkaat 2010 – velkajärjestely tuomioistuimessa vai muu apu? Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos, Verkkokatsauksia 18/2011.
<http://www.optula.om.fi>

